

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

Pedagogická fakulta

Katedra fyziky, oddělení didaktiky a technické výchovy

DIPLOMOVÁ PRÁCE

*Možnosti využití metod dramatizace v technické výchově na 1. stupni
základní školy*

Vypracovala: Jana Řezáčová, NŠ – spg.

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Eva Roučová

České Budějovice

duben 2006

Knihovna JU - PF

3 1 1 5 1 7 2 2 2 8

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Možnosti využití metod dramatizace v technické výchově na 1. stupni základní školy“ vypracovala samostatně na základě pramenů uvedených v seznamu literatury.

V Českých Budějovicích dne 25.4. 2006

.....

Jana Řezáčová

Možnosti využití metod dramatizace v technické výchově na 1. stupni základní školy

ANOTACE:

Diplomová práce se zabývá propojením technické a dramatické výchovy v rámci projektového vyučování. Je zde prezentován realizovaný projekt s názvem Maňáskové divadlo. Hlavním cílem projektu bylo zjištění efektivity metod dramatizace v rámci výuky předmětu technická výchova. Diplomová práce se skládá ze dvou částí. V první části jsou zpracovány teoretické poznatky o technické a dramatické výchově a projektovém vyučování. Druhá část se zabývá popisem projektu a jeho vyhodnocení.

ANNOTATION:

The possibilities of utilization of dramatic methods in technical education at primary schools

This diploma work deals with an interface between technical and dramatic education. A project called Puppet theatre is presented in this piece. The main aim of the project was to detect the efficiency of theatrical methods in scope of the subject technical education. The diploma work consists of two parts. Theoretical pieces of knowledge about technical and dramatic education are treated in the first part. The sequel is dedicated to the description of the whole project and its evaluation.

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Eva Roučová

Obsah:

1. ÚVOD	7
2. CÍLE A ÚKOLY DIPLOMOVÉ PRÁCE	8
3. TECHNICKÁ VÝCHOVA	11
3.1 HISTORIE TECHNICKÉ VÝCHOVY	11
3.2 CÍLE TECHNICKÉ VÝCHOVY	13
3.3 PŘEHLED A CHARAKTERISTIKA VYUČOVACÍCH METOD V TECHNICKÉ VÝCHOVĚ.....	15
3.3.1 PROJEKTOVÁ METODA.....	20
3.3.2 DRAMATIZACE A HRA.....	22
3.4 FORMY VYUČOVÁNÍ A UČENÍ	23
3.5 MATERIÁLY POUŽÍVANÉ V TECHNICKÉ VÝCHOVĚ NA 1. STUPNI ZÁKLADNÍ ŠKOLY.....	25
3.5.1 Drobný materiál- přírodní a technický.....	26
3.5.2 Papír a karton.....	27
3.5.3 Textil.....	28
3.5.4 Modelovací hmot.....	29
3.5.5 Dřevo.....	30
3.6 TECHNICKÁ VÝCHOVA V POJETÍ RÁMCOVĚ VZDĚLÁVACÍHO PROGRAMU ZÁKLADNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ.....	30
4. DRAMATICKÁ VÝCHOVA	32
4.1 HISTORIE DRAMATICKÉ VÝCHOVY	32
4.2 CÍLE DRAMATICKÉ VÝCHOVY	33
4.3 PŘEHLED ČINNOSTÍ V DRAMATICKÉ VÝCHOVĚ.....	35
4.4 CVIČENÍ A HRY V PRAXI	38
4.5 ZÁSObNÍK HER, IMPROVIZACÍ A CVIČENÍ	39
4.5.1 Rozehřátí, uvolnění a soustředění.....	39
4.5.2 Objevování sebe a okolního světa.....	40
4.5.3 Pohyb a pantomima.....	41
4.5.4 Kontakt, mimojazyková komunikace a skupinové cítění.....	42
4.5.5 Plynulost řeči a slovní komunikace.....	43
4.5.6 Tvořivost.....	43

4.5.7 Charakterizace	44
4.5.8 Improvizace s dějem	44
5. ÚVOD K PRAKTICKÉ ČÁSTI	47
6. CÍL PROJEKTU	47
6.1 FUNKCE TECHNICKÉ VÝCHOVY A PŘÍKLAD HER	48
7. NÁVRH PODOBY PROJEKTU	51
7.1 PRVNÍ HODINA	52
7.2 DRUHÁ HODINA	53
7.3 TŘETÍ HODINA	54
7.4 ČTVRTÁ HODINA	56
7.5 PÁTÁ HODINA	57
7.6 ŠESTÁ HODINA	58
7.7 SEDMÁ HODINA	60
7.8 OSMÁ HODINA	61
7.9 DEVÁTÁ HODINA	62
7.10 DESÁTÁ HODINA	63
7.11 JEDENÁCTÁ HODINA	64
8. ZÁVĚRY PRÁCE A SHRNUTI VÝSLEDKŮ	66
9. SEZNAM LITERATURY	76

Příloha

1. Úvod

Typickým znakem moderní doby je vláda techniky, která proniká do všech oblastí našeho života. Na technice je založená moderní výroba a všechna hospodářská odvětví. Vstoupila i do oblasti umění, a to do umění hudebního, výtvarného i literárně dramatického. Výrazně ovlivňuje zdravotnictví, ale též v oblasti sportu otevírá nové možnosti. Technika umožňuje rozvoj všech věd ve prospěch lidské společnosti. Zároveň si však musíme uvědomit, že technika může mít pro lidstvo i nežádoucí záporné důsledky. Tady se objevuje důležitý úkol vzdělávání, protože technika velmi výrazně ovlivňuje život dítěte od nejútlejšího věku. Proto by škola prostřednictvím technické výchovy měla účinně budovat aktivní a kritický vztah dítěte k technice a technickému pokroku, protože každý z nás je uživatelem techniky a všichni máme právo i povinnost regulovat vliv techniky na přírodní a společenské prostředí.

Můžeme říci, že částečně je důsledkem výrazného technického vývoje moderní doby i nové pojetí vzdělávání. Některé stávající školské programy, ale hlavně připravovaný Rámcový vzdělávací program základního vzdělávání (RVP ZV) se snaží vzdělávání přizpůsobit více praktickému životu, dosáhnout toho, aby děti dokázaly získané teoretické poznatky uplatňovat v každodenním životě.

Z tohoto důvodu se ve své diplomové práci snažím poukázat na úzký vztah mezi hrou a prací, tedy mezi dramatickou a technickou výchovou. Základním pilířem dramatické výchovy je prožitek. Žáci se prostřednictvím dramatické hry dostávají do různých situací, ve kterých se mohou v běžném životě ocitnout, a učí se v nich jednat, poznávat, chápat a hodnotit svoje pocity. Využijeme-li metod dramatizace v technické výchově důkladněji připravíme děti na práci, kterou budou v budoucnu vykonávat a k novému postoji a vztahu k ní.

V teoretické části své diplomové práce charakterizují obě výchovy a snažím se poukázat na jejich společné prvky a tedy na možnosti jejich vzájemného propojení. V praktické části uvádím konkrétní způsoby využití dramatizace v technické výchově na 1. stupni základní školy, a to formou projektu, jehož cílem je výroba maňásků a maňáskového divadla a následná dramatizace pohádky.

2. Cíle a úkoly diplomové práce

Hlavním cílem diplomové práce je poukázat na širší uplatnění metod dramatizace ve výuce předmětu technická výchova, která zefektivní její průběh a přínos pro praktický život žáků. Zároveň je hlavním cílem diplomové práce prohloubení mé didaktické přípravy v oblasti technické a dramatické výchovy, zkvalitnění mé budoucí výuky shromážděním zkušeností o praktickém užití metod dramatizace v technické výchově na 1. stupni základní školy.

Dílčí cíle k dosažení tohoto hlavního cíle lze charakterizovat v rovině teoretické, empirické a praktické.

Cíle teoretické:

- 1. zvolená teorie - technická výchova – cílem je na základě studia odborných zdrojů charakterizovat technickou výchovu v souvislosti s novými kompetencemi tohoto předmětu v RVP ZV; zhodnotit přínos technické výchovy a její podstatnou roli ve výchově a vzdělávání
- 2. zvolená teorie - dramatická výchova – cílem je na základě studia odborných pramenů uvést přehled o vývoji a postavení dramatické výchovy ve vzdělávání se zvláštním zřetelem na metody dramatické výchovy; pokusit se objektivně zhodnotit pozitiva a negativa začlenění metod dramatizace do vyučování předmětu technická výchova
- 3. zvolená teorie – projektové vyučování – cílem je charakterizace zásad a cílů projektového vyučování; přehled zásad, které musí projekt obsahovat; hodnocení dosavadních zkušeností s projektovým vyučováním

Cíle empirické:

1. Pozorování dětí při práci na projektu, hodnocení jejich reakcí i reakcí učitelů
2. orientační výzkum efektivity práce při zařazení metod dramatizace a projektové metody do vyučování

Cíle praktické:

- vytvoření a provedení realizace projektu ve škole; důkladné zpracování projektu do příprav na jednotlivé hodiny; vytvoření fotodokumentace z průběhu realizace projektu

Teoretická část

3. Technická výchova

Školská výchovně vzdělávací soustava staví do popředí pedagogické práce spojení školy se životem. V posledních desetiletích 20. století a v 21. století dochází k masivnímu technickému rozvoji, který ovlivňuje život každého z nás, jak v pozitivním, tak v negativním smyslu. Proto odborníci zdůrazňují velký význam technického vzdělávání. V programu světové organizace UNESCO se hovoří o potřebě technické gramotnosti. Zdůrazňuje se technický charakter školy a vytyčuje se cíl připravit mládež na život a práci ve společnosti. Tyto požadavky se ve výchovně vzdělávacím procesu uskutečňují především prostřednictvím technické výchovy.

Technická výchova je jednou ze složek výchovy. Probíhá v podmínkách povinného vyučování i mimo ně. Váže se na ostatní složky výchovy, prolíná celým výchovně vzdělávacím procesem a rozvíjí se zejména v přírodovědných předmětech a v předmětu pracovní činnosti. Práce je základem při formování fyzických i duševních kvalit člověka, práce se vždy rozvíjela spolu s člověkem, je tedy podstatou existence a vývoje samotné lidské společnosti

Technická výchova slibuje celou škálu možností jejího využití ve všech předmětech školního vyučování. Může sloužit k názornému výkladu leckterého učiva. (podle 9 a 11)

3.1 Historie technické výchovy

Pozice pracovní výchovy se z historického hlediska velice často měnila. Příčinou těchto změn byla převážně politická a náboženská situace ve světě, která se samozřejmě promítala do výchovy dětí – do školství.

Výchova k práci patří k nejstarším úlohám výchovy. Z pramenů se dozvídáme, že dítě v prvotní lidské společnosti bylo již od nejútlejšího věku připravované pro produktivní práci. Se vznikem otrokářského řádu dochází ke změně nejen charakteru práce, ale i ke změně chápání výchovy. Začíná se prohlubovat rozdíl mezi duševní a tělesnou prací. Po povýšení křesťanství na oficiální náboženství nastává výrazná

změna ve vzdělávání, proces poznání se redukuje na slovní výklad, fyzická práce byla považována za trest a za činnost, která má krotit nežádoucí lidské vášně.

Ve 14. až 16. století dochází k hospodářským a politickým změnám, které se odrážejí i v pojetí výchovy, zavrhuje se středověký asketismus, propaguje se kult zdravého těla, činného člověka radujícího se ze života. Na školách se začínají objevovat některé prvky pracovní – technické výchovy zatím je však pouze okrajovou záležitostí.

Více než sto let před narozením Jana Amose Komenského se objevují utopistické koncepce na vybudování nové společnosti, kde je práce výrazně spojena s výchovou. Hlavním představitelem těchto snah byl Thomas More. Do výchovy zařazuje požadavek, aby se všechny děti naučily pracovat v zemědělství a kromě toho by každé dítě mělo ovládat i jedno další řemeslo. S rozvojem těchto utopistických snah a zároveň se silícím rozvojem humanismu se prohlubuje krize katolické církve a nastupuje reforma náboženství, jejímž důsledkem je opětné omezení pracovní výchovy. Výchovné úsilí směřuje především k výchově k poslušnosti a službě Bohu.

Velkou službu pracovní výchově prokázal Jan Amos Komenský, který podle příkladu jednoty českých bratří považuje pracovní výchovu za významnou součást výchovné práce už od nejútlejšího věku. V *Informatoriu školy mateřské* radí, aby se děti již v raném věku seznamovaly s hospodářskými a ručními pracemi v jednotě s rozvíjením řeči a představ. Cílem základní školy je naučit žáky všemu, co budou potřebovat pro praktický život. Komenský však zároveň varuje před činnostmi, které nemají praktické využití, taktéž i před úzce zaměřenými odbornými pracemi. Ve *Velké didaktice* uvádí, že prostřednictvím práce je třeba vést mladé lidi k vytrvalosti, zároveň upozorňuje na důležitou podporu ze strany rodiny.

Od dob Komenského se pozice pracovní výchovy neustále zlepšovala. Mnoho autorů zabývajících se pedagogikou, například Jean Jacques Rousseau, považují práci za nejdůležitější prostředek výchovy.

V 19. století se s nástupem kapitalistických výrobních vztahů a s rozvojem výroby stává pracovní výchova stále naléhavější potřebou. Mezi nejvýznamnější představitele, kteří tuto otázku řeší, patří Pestalozzi, Owen a Marx. Tito autoři chápou pracovní výchovu hlavně jako přípravu na povolání, kde by se žáci měli naučit celé řadě praktických činností. V pracovní výchově též požadují uplatňování všech technických novostí a racionálních forem práce.

Začátkem 20. století se s rostoucím technickým vývojem světa měnila i koncepce pracovní výchovy. Neomezuje se jen na tzv. ruční práce, ale těsněji je spojována s matematikou a přírodovědou, začíná tedy mít prvky technické výchovy. (podle 1 a 9)

V současné době se na našich školách vyučuje podle tří vzdělávacích programů, které řeší problematiku technického vzdělávání odlišným způsobem. V charakterizaci těchto programů se soustředím na jejich obsah na 1. stupni základní školy.

V projektu *Národní škola* jsou pracovní a technické činnosti zařazeny do předmětu pracovní výchova. Tento předmět předpokládá zvládnutí základních pracovních dovedností s nástroji a náradím, rozvíjet činnosti s materiálem jako je papír, dřevo, kov, textil, modelovací hmoty, plasty apod. Je sem zařazeno i seznámení s počítačem a jeho obsluhou.

V učebním programu *Obecná škola* nejsou pracovní a technické činnosti soustředěny do jednoho předmětu, ale jsou chápány jako výchovně vzdělávací oblast, která prochází napříč celým obsahem vzdělávání na Obecné škole.

Nejrozšířenějším vzdělávacím programem v České republice je program s názvem *Základní škola*, který řeší oblast pracovních činností a technologií především v předmětu praktické činnosti, dále pak v předmětech jako je prvouka, přírodověda a lastivěda, kde se žáci seznamují s přírodními i technickými materiály. (podle 7 a 9)

I tyto programy však budou v brzké době historii, protože ve školním roce 2007/2008 se již bude učit podle připravovaného Rámcově vzdělávacího programu základního vzdělávání. Zde jsou pracovní a technické činnosti zařazeny do oblasti Člověk a svět práce.

3.2 Cíle technické výchovy

Specifické cíle technické výchovy jsou stanoveny v dokumentu *Standard základního vzdělávání*, který schválilo MŠMT dne 22. 8. 1995. Tento dokument rozděluje kmenové učivo do jednotlivých vzdělávacích oblastí a oborů. Technická výchova je zařazena do oblasti pracovních činností a technologií., Oblast postihuje

široké spektrum pracovních činností a technologií, vede žáky k získání základních uživatelských dovedností v různých oborech lidské činnosti a přispívá k vytváření životní a profesní orientace žáků.“ (15) Následující text je převzatý z tohoto dokumentu.

Specifické cíle oblasti pracovních činností a technologií

Proces vzdělávání směřuje k tomu, aby žáci:

- získali základní pracovní dovednosti a návyky v různých pracovních oblastech, zejména při ručním opracování materiálů, elektrotechnických pracích, pěstitelských činnostech, vedení domácnosti a činnostech v domácnosti apod.
  - poznali vybrané technologické výrobní postupy, materiály a jejich užité vlastnosti, suroviny, plodiny a osvojili si jednoduché pracovní postupy běžného života
  - naučili se volit a používat při práci vhodné nástroje, nářadí a pomůcky, pracovat s dostupnou mechanizací a technikou, včetně techniky výpočetní, a to na základní uživatelské úrovni
  - osvojili si zásady bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, hygieny práce, základy organizace a plánování práce a technologické kázně
  - získali aktivní vztah k ochraně a tvorbě životního prostředí a pozitivní postoj k řešení ekologických problémů
  - získali orientaci v různých oborech lidské činnosti, formách fyzické a duševní práce, seznámili se s novými obory, technologiemi a systémy a způsoby aplikace odborných poznatků do praxe
  - získali pozitivní vztah k práci a odpovědný a tvořivý postoj k vlastní činnosti a její kvalitě
  - získali poznatky a dovednosti významné pro jejich další životní a profesní orientaci
- (15)

Tyto specifické cíle jsou obecným základem, východiskem pro stanovení konkrétních cílů jednotlivých vzdělávacích programů. Pro nás jsou podstatné cíle vytyčené v Rámcově vzdělávacím programu pro základní vzdělávání, kde je technická výchova zařazena do oblasti Člověk a svět práce. „Vzdělávání v této vzdělávací oblasti směřuje k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí žáků tím, že vede žáky k:

- pozitivnímu vztahu k práci a k odpovědnosti za kvalitu svých i společných výsledků práce
- osvojení základních pracovních dovedností a návyků z různých pracovních oblastí, k organizaci a plánování práce a k používání vhodných nástrojů, nářadí a pomůcek při práci i v běžném životě
- vytrvalosti a soustavnosti při plnění zadaných úkolů, k uplatňování tvořivosti a vlastních nápadů při pracovní činnosti a k vynakládání úsilí na dosažení kvalitního výsledku
- poznání, že technika jako významná součást lidské kultury je vždy úzce spojena s pracovní činností člověka
- autentickému a objektivnímu poznání okolního světa, k potřebné sebedůvěře, k novému postoji a hodnotám ve vztahu k práci člověka, technice a životnímu prostředí
- chápání práce a pracovní činnosti jako příležitosti k seberealizaci, sebeaktualizaci a k rozvíjení podnikatelského myšlení
- orientaci v různých oborech lidské činnosti, formách fyzické a duševní práce a osvojení potřebných poznatků a dovedností významných pro možnost uplatnění, pro volbu vlastního profesního zaměření a pro další životní a profesní orientaci

3.3 Přehled a charakteristika vyučovacích metod v technické výchově:

„Vyučovací metodou rozumíme cílevědomý, koordinovaný a záměrný postup, kterým se podle principů pedagogiky a didaktiky realizuje edukační proces orientovaný na dosažení vytýčených cílů.“ (9)

Výběr didaktických metod je vždy závislý na specifikách samotného předmětu a na řadě dalších okolností. Je ovlivněn osobností učitele, obsahem učiva, cílem hodiny, věkovými a individuálními zvláštnostmi žáků, charakterem poznatků, které si mají žáci osvojit i průběhem samotného vyučování. Učitel si vyučovací metody volí sám podle vlastních schopností a zkušeností, podle učiva, prostředí, času, materiálních prostředků, počtu žáků, případně podle situace v průběhu vyučovacího procesu. Metody používané v technické výchově mají žáky co nejvíce aktivizovat k samostatné práci a k dalšímu osvojování poznatků a jejich následnému využívání v praxi. Lze říci, že vyučovacích

metod existuje velké množství a pedagogická literatura v současné době je klasifikuje podle různých hledisek. (podle 5 a 8)

Pro názornost jsem vybrala nejobecnější klasifikaci vyučovacích metod. Pro účely mé diplomové práce se podrobněji se budu zabývat problémovou metodou a zvláštní kapitolu budu věnovat metodě dramatizace.

„ 1. Metody podle zdroje informací – aspekt didaktický

a) **Slovní metody** – zdrojem informací je mluvené slovo či psaný text.

Slovní metody se dále dělí na:

- **monologické metody** – výklad, vyprávění, vysvětlování, přednáška
- **dialogické metody** – rozhovor, diskuse
- **metoda práce s knihou** – tištěný text (učebnice, studijní materiál aj.)
- **metody písemných prací** – písemná cvičení, kompozice

b) **Názorně demonstrační metody** – zdrojem poznání je živé nazírání. Mezi tyto metody lze zařadit:

- **pozorování předmětů a jevů**
- **předvádění** – např. předmětů, modelů, pokusů, činností
- **demonstrace statických obrazů**
- **statická a dynamická projekce**
- **exkurze**

c) **Praktické metody** – zdrojem poznání není jen pasivní vnímání, ale aktivní činnost. Praktické metody dělíme na:

- **metody řešení úloh** – práce projektové, grafické, konstrukční, technologické, písemné
- **metody experimentální činnosti** – práce laboratorní, pokusnické
- **metody praktické práce** – práce v dílnách, na pozemku, apod.

2. Metody z hlediska aktivity a samostatnosti žáků – aspekt psychologický

a) **metody sdělovací** – předávání vědomostí, poznatků

b) **metody samostatné práce** – nácvik, cvičení, apod.

c) **metody badatelské a výzkumné** – metody problémové, inscenační, pokusnické, situační, heuristiky, apod.

3. Metody z hlediska myšlenkových operací – aspekt logický

a) **induktivní metoda** – vychází z konkrétních jednotlivostí a na základě analýzy shodných poznatků jsou formulovány všeobecné pojmy, principy, zákonitosti, metody práce

b) **deduktivní metoda** – vychází ze všeobecného pojmu, principu, zákona a z něho se pak odvozují jednotlivé konkrétní případy

c) **analyticko- syntetická metoda** – na základě rozdělení celku na části zkoumá podstatné vztahy tak, aby se shrnuly do všeobecného pojmu, principu, zákona, apod.

d) **srovnávací metoda** – zakládá se na použití analogických vztahů mezi různými jevy a předměty, kdy na základě podobnosti předpokládáme další podoby

4. Metody z hlediska funkce ve vyučovacím procesu – aspekt procesuální

a) **metody motivační** – usměrňují zájem žáků a dělíme je na:

- **úvodní motivační metody** – používají se na počátku hodiny a lze mezi ně zařadit motivační rozhovor, motivační demonstraci, problém jako motivaci, pohádku, písničku, básničku, apod.
- **průběžnou motivaci** – využívají se během práce – aktualizace obsahu, motivační výzva, pochvala, povzbuzení, kritika, apod.

b) **metody expoziční** – metody zprostředkování nových poznatků žákům, prvotní obeznámení žáků s učivem

c) **metody fixační** – metody zabezpečující upevňování a prohlubování vědomostí, zručností

d) **metody diagnostické** – metody hodnocení, kontroly, klasifikace vědomostí a zručností

e) **metody aplikační** – zabezpečují bezprostřední využití vědomostí, dovedností a návyků v konkrétní činnosti

5. Metody z hlediska zabezpečení řízení edukačního procesu

- a) metody odevzdávání poznatků
- b) metody pozorování
- c) metody samostatné práce žáků
- d) metody badatelské a výzkumné
- e) metody pedagogického měření
- f) statistické metody

6. Varianty metod z hlediska výukových forem a prostředků – aspekt organizační

- a) kombinace metod s výukovými formami
- b) kombinace metod s vyučovacími pomůckami“ (9)

Jak již bylo řečeno na začátku této kapitoly – výběr didaktických metod je především závislý na předmětu, pro který je koncipován. Pro technickou výchovu – pracovní činnosti jsou stěžejní metody praktické. Uvedu tedy nejčastější, podle odborných pramenů nejefektivnější praktické metody využívané v technické výchově na 1. stupni základní školy.

Opakování je velice důležitá metoda. Častým opakováním pracovní činnosti si žáci vytvářejí dovednosti a návyky a osvojují si vědomosti. Je potřebné opakované činnosti nově, zajímavě motivovat, aby pro žáky bylo opakování přínosné, ne nudné! Opakovat lze i při různých činnostech doma.

Metoda montáže a demontáže je jednou z modernějších vyučovacích metod. Jejím stěžejním úkolem je výchova k samostatné a přesné práci. Slouží k rozvoji technické představivosti a technického myšlení žáků. Učitel vede žáky k tomu, aby rozebíral a skládal hračky, technické výrobky, modely, makety, případně elektromotory, rozhlasové přijímače, atd. Žáci pomocí této metody poznávají principy konstrukce, stavební prvky, jejich pojmenování, způsoby spojení a zapojení.

Metoda montáže a demontáže sehrává nezastupitelnou roli v technické analýze a syntéze a postupném osamostatňování dítěte při používání poznatků v praxi. Tato metoda má několik základních rysů. Vždy obsahuje prvky problémového vyučování, umožňuje porozumění teoretickým principům, znalostem funkce prvků a jejich rozvedení v praxi, vyžaduje studium grafické komunikace- náčrty, plány, schémata a také vyžaduje studium odborné literatury.

Metodická řada výrobku je názorná vyučovací metoda používaná při procvičování a samostatné práci. Metodická řada má jeden hotový výrobek a tolik postupně zpracovaných operací, kolik jich celý pracovní postup obsahuje. Je výhodné jednotlivé dílčí operace a body pracovního postupu napsat třeba na tabuli. Odstraní se tak mnoho problémů pro učitele, které vznikají z rozdílného osobního tempa žáků. Tuto metodu nepoužíváme izolovaně, často se spojuje s metodou rozhovoru, metodou demonstrace nebo popisem. Pro učitele je tato metoda dosti časově náročná, ale je velice efektivní hlavně pro svou výraznou konkrétnost a umožnění prostoru pro rozvoj jemných pozorovacích schopností žáků a dává učiteli prostor pro využití prvků hry a dramatizace.

Pracovní metoda je významná metoda, jejímž prostřednictvím jsou rozvíjeny dovednosti a schopnosti vnímání a zvyšuje se počáteční citlivost žáka. Procvičování vědomostí spočívá většinou v pamětném opakování poznatků, údajů, dat a informací. Na rozdíl od opakování a procvičování vědomostí je cvičení dovedností náročnější na počet opakovaných cviků. Velkým metodickým přínosem práce je, že postupně umožňuje rozvíjet myšlení od forem konkrétních k abstraktním. K typickým pracovním metodám patří metody laboratorní a praktické činnosti ve specializovaných učebnách. (podle 23)

Nyní se zaměřím na dvě metody, jež budou zřejmě značně aktuální v novém pojetí vzdělávání ve škole, které přichází s Rámcovým vzdělávacím programem základního vzdělávání. RVP ZV je učební program, který předpokládá tematické propojení všech jednotlivých předmětů v co nejširší míře využívání mezipředmětových

vztahů, forma vzdělávání ve škole by se měla přiblížit praktickému životu. Jako první představím metodu projektovou!

3.3.1 Projektová metoda

Projektová metoda vychází z toho, že vzdělávání nelze chápat pouze jako předávání předem uspořádaných hotových poznatků vědy a techniky či osvojování profesionálních kompetencí, ale je třeba ho koncipovat se zřetelem k optimálnímu rozvoji osobnostního potenciálu každého člověka. Osvojování vědomostí pěstování a rozvíjení dovedností a zdokonalování schopností je úzce vázáno na tvorbu postojů, s nimiž jsou spjaty potřeby a zájmy motivující další činnost jedince. Rozvíjí přirozenou touhu každého žáka poznávat, objevovat nové a krásné.

Základem projektové metody je, jak už vychází ze samotného názvu, projekt. Pedagogická literatura neuvádí jednoznačné vymezení pojmu projekt. Mnoho autorů hovoří přímo o projektové metodě. Kubínová vymezuje pojem žákovský projekt následovně:

„Žákovský projekt:

- je část učiva, jejíž osvojení směřuje k dosažení určitého cíle,
- se vyznačuje otevřeností v procesu učení,
- je sestaven tak, že program učení není před prováděním projektu do všech jednotlivostí pevně stanoven, takže žáci nemohou projektem projít jako programem fixním a shora daným,
- vzniká a je realizován na základě žákovské zodpovědnosti,
- souvisí s mimoškolní skutečností, vychází z prožitku žáků,
- vede ke konkrétním výsledkům.“ (16)

Podle Valenty(9) je zázemím projektu idea souhrnně pojmenovatelná jako koncentrace. „Koncentrace ve smyslu stanovení společných “jader“, “základů“, “situací“, či “ jednotlivých myšlenek“, kolem nichž by se koncentrovalo učivo. Učivo jinak tradičně předávané ve formě jednotlivých, navzájem oddělených vyučovacích předmětů či jednotlivých tématických celků uvnitř těchto předmětů. Koncentrace

učiva je tedy soustředění látky kolem určitého ústředního motivu, jádra či základní ideje.“

Důležitým pojmem v projektovém vyučování je **problém**, také **problémová metoda**. Východiskem pro rozpracování učiva do problémů se stala hnutí nové výchovy - Deweyova pedagogická koncepce. Učivo je upravené tak, aby poskytovalo mnoho příležitostí k myšlení, nutilo k uvažování, hodnocení, třídění a vyvozování závěrů. Při problémovém vyučování nezprostředkovává učitel žákům poznatky v hotové podobě, ale staví před žáka takové úlohy, které obsahují neznámé vědomosti a způsoby činnosti, motivuje ho, usměrňuje vyhledávání způsobů a prostředků řešení úlohy.

Projekt je souborem dílčích problémů – kroků, jejichž řešení je předpokladem vyřešení problému základního, který je jádrem projektu. K vyřešení problému potřebují žáci vyhledat řadu informací, umět použít a zpracovat dosavadní znalosti, navázat kontakty s odborníky, umět organizovat práci, pracovat týmově, naučit se komunikaci. Při řešení problému žáci poznávají, že školní práce dostává konkrétní užitečnou podobu. Poznávají, že důležitou roli při práci v projektovém vyučování mají nejen dovednosti a vědomosti, ale také potřeba uznání, seberealizace, nelze opomenout ani vědomí smysluplnosti.

Odborníci se shodují, že projektová metoda má celou řadu předností, pro které by měla být častěji zařazována do vyučování. Za přednosti projektové metody lze považovat velkou motivační sílu, zaměstnání a formování celé osobnosti žáka, vzájemnou spolupráci, komunikaci, možnost diskutovat názory, vyhledávání a zpracovávání informací, rozvoj fantazie a tvořivosti, diferenciaci žáků podle sklonů a zájmů. Projekty vedou též k vnitřní kázni, toleranci a odpovědnosti. Projektová metoda umožňuje překlenutí mezer mezi teoretickými poznatky a jejich konkrétním využitím v praxi.

Projektové vyučování umožňuje žákům postihnout celou strukturu činnosti od plánování přes pokusy o řešení až po cíl. Spojuje myšlení a prožívání, teorii a praxi, školu a život. (podle 9, 16 a 23)

3.3.2 Dramatizace a hra

Dramatizace a hra jako metoda by ve škole neměla chybět, zvláště pak na 1. stupni základní školy. Dítě pracuje a tvoří hrou a ve hře. Je to převládající spontánní činnost u dětí předškolního a mladšího školního věku. Hra je v životě dítěte dynamickým procesem, který je provázený kvalitativními a kvantitativními změnami. Mnoho autorů při charakterizování technické výchovy v předškolním a mladším školním věku dává do souvislosti hru s prací a tvořivou činností. Dítě pracuje a tvoří hrou a ve hře. Je to převládající spontánní činnost u dětí předškolního věku, a proto by měla mít své místo a být využívána ve vyučování na 1. stupni základní školy.

Metoda dramatizace a dramatická hra představují významný zdroj motivace, neboť přinášejí dětem radost, prvky napětí a překvapení. Jsou velkým zdrojem prožitků, vynalézání a tvořivosti. Zlepšují koncentraci pozornosti, uvolňují a rozvíjejí tvořivý přístup myšlení, cvičí paměť, představivost, kombinační úsudek, učí pozorovat. Rozvíjí řeč, hrubou a jemnou motoriku, citovou rovnováhu, fantazii, estetické cítění atd. Při hře je dítě aktivní, má prostor pro tvůrčí vyjádření, má možnost komunikovat s ostatními.

Metoda dramatizace se snaží přiblížit vyučování praktickému životu, přiblížit žákům skutečnou práci lidí ve výrobě a její organizaci. Žáci mají přidělené role, pod vedením učitele napodobují činnosti dospělých a poznávají tak různá povolání, upřesňují si představy. Při těchto hrách si žáci mohou zhotovovat výrobky či mohou využívat výrobky zhotovené pro tyto účely v předcházejících hodinách, výrobky dále používané jako hračky, například maňásky, loutky, plastické mapy, či kuličky pro počítání. Hra se tedy objevuje přímo při činnosti samé nebo stojí mimo a působí jako zdroj motivace, uvolnění, získání nějakého prožitku.

Metoda dramatizace se dá uplatnit ve všech předmětech. Předmětem mé práce je její uplatnění v technické výchově.

3.4 Formy vyučování a učení

Vyučovací proces má nejen svoji stránku obsahovou, procesuální a komunikativní, ale také svoji stránku organizační, neboť vyučování se uskutečňuje v určitých organizačních formách. Organizační formy vyučování se zabývají tím, jak organizovat vyučovací proces. Formy vyučování a učení nejsou všemi autory vymezovány stejně. Někteří autoři třídí organizační formy podle počtu žáků zúčastněných ve vyučovacím procesu, podle místa realizace, podle stupně samostatnosti žáků.

Jiní autoři chápou formy vyučování a učení jako uspořádání didaktického procesu a třídí je do tří skupin podle těchto hledisek:

- **Organizačního** – jedná se o uspořádání podle vnějších podmínek – časově, místně, obsahově. Mluví se o organizačních formách, k nimž při pracovních činnostech patří hodina ve třídě, exkurze, práce v dílnách, práce na pozemku.
- **Sociálního** – jde o třídění z hlediska subjektu didaktického procesu a uspořádání vztahů v jeho činnosti. Uvádí se pak forma:
  - hromadného (frontální) vyučování – každý žák pracuje sám a vlastním tempem, je zde možná diferenciací náročnosti práce
  - skupinového vyučování – žáci pracují ve skupinách funguje jako příprava na práci ve kolektivu
  - diferencovaného vyučování – žáci jsou rozděleni na dvě skupiny (např. dívky – chlapci, zdatnější žáci – slabší žáci).
  - individuálního vyučování – učitel pracuje s každým žákem zvlášť
- **Metodického** – řeší se vztah k učivu a jeho metodickému uspořádání v určitou formu z hlediska objektu didaktického procesu. Podle tohoto třídění se hovoří o tzv. metodických formách – pokus, rozhovor, demonstrace. (podle 9)

Z hlediska efektivity práce při pracovních činnostech i z hlediska častějšího zařazování problémového a projektového vyučování do výuky se mnoho autorů zaměřuje speciálně na vyučování skupinové.

Skupinové vyučování je taková forma práce, kdy se vytvářejí většinou dvoučlenné až pětičlenné skupiny žáků (počet žáků ve skupině závisí na druhu práce, potřebě učitele i na celkovém počtu žáků ve třídě), kteří spolupracují při řešení společného úkolu. Na rozdíl od frontálního (hromadného) vyučování, při kterém probíhá osvojování učiva jen v interakci učitel – žák, vznikají ve skupinách didaktické situace, které umožňují vzájemnou interakci žáků mezi sebou. Skupina je sociálním útvarem, v němž chování jedince je řízeno jak společným cílem, tak i chováním členů skupiny. Tím se realizuje jedna ze základních kompetencí školní výchovy – kolektivní výchova. Možnost vzájemné komunikace mezi členy skupiny při řešení společných úkolů zvyšuje aktivitu žáků i jejich intelektuální rozvoj.

Z hlediska efektivity práce se doporučuje formy vyučování kombinovat. Žáci ve skupinách po část doby pracují samostatně, např. vyrábí jednotlivé výrobky plánovaného souboru. Společně pracují na začátku činnosti při jejím plánování a na konci při kompletizaci výrobků. Zodpovědnost za práci je skupinová, žáci se uvnitř skupiny společně radí a pomáhají si. Často jeden žák skupinu vede.

Pedagogická literatura si klade jako důležitou otázku výběr žáků do pracovních skupin. Pracovní skupiny žáků člení z několika hledisek:

- podle vlastností a možností nebo schopností žáků členíme pracovní skupiny na **homogenní a heterogenní**:

homogenní – sdružují žáky stejných potenciálních vlastností a možností, nejčastěji podle pohlaví nebo podle kvality schopností pro daný úkol

heterogenní – sdružují žáky rozdílných vlastností s přihlédnutím na vůdčí typ – méně šikovni jsou vedeni šikovnějšími

- podle vzájemného vztahu výsledků jednotlivých pracovních skupin členíme skupiny na **samostatné a závislé**

samostatné

1) skupiny plní též úkol, zhotovují tentýž výrobek, skupiny mají stejné výchozí objektivní podmínky, rychlost a kvalita práce jednotlivých skupin je závislá na vědomostech a schopnostech jejich členů, jednotné podmínky umožňují také jednotné měřítko hodnocení jejich práce

2) skupiny plní rozdílné úkoly nezávisle na sobě

závislé – skupiny plní dílčí úkoly, výsledkem každé skupiny je hotový výrobek, který je součástí celku – souboru výrobků, tohoto typu skupin je nejefektivnější využívat v projektovém vyučování

„ Jinou variantou skupinové práce je tzv. **pracovní linka**, jakási hra na továrnu. Výrobek je zadán několika skupinám, přičemž každá skupina provede dílčí pracovní operaci nebo montáž, výrobek je výsledkem spolupráce všech zapojených skupin. (podle 8)

Při pracovních činnostech jsou nejvhodnější především skupiny heterogenní, kde šikovnější žáci pomáhají jak mentálně, tak fyzicky slabším žákům. Učitel by měl ovšem dohlížet na to, aby šikovnější žáci, ve snaze dosáhnout co nejlepšího výsledku, slabší žáky při práci nediskriminovali.

Skupinové vyučování je nejlépe zavádět již od nejnižších ročníků, podle tématu je však střídáme s jinými způsoby organizace práce žáků. Jistě je efektivní při každé skupinové práci měnit počet žáků ve skupině a snažit se, aby pokaždé ve skupině spolupracovali jiní žáci. Všechny děti se tak lépe navzájem poznají a jistě to přispěje k pozitivním sociálním vztahům ve třídě, k upevňování dobrých mezilidských vztahů, což je jednou z klíčových kompetencí, které stanoví RVP ZV. (podle 8, 9 a 14)

3.5 Materiály používané v technické výchově na 1. stupni ZŠ

Materiálů, s kterými lze pracovat při technické výchově na 1. stupni základní školy je poměrně mnoho a technik zpracování těchto materiálů a činností s nimi je nepřeberné množství. Tímto tématem se zabývá hodně autorů, někteří se zabývají více teorií, jiní zase ve svých publikacích uvádějí sborníky návodů na zhotovení výrobků. Já se proto v této kapitole omezím pouze na obecný výčet nepoužívanějších materiálů a technik. Některé techniky a návody uvedu v rámci praktické části mé diplomové práce.

2.5.1 Drobný materiál – přírodní a technický

Přírodní materiál

Mezi drobný přírodní materiál patří vše, co dává příroda. Jedná se o rostlinné materiály, živočišné materiály a nerostné materiály. Získáváme je sběrem, některé si můžeme vypěstovat, jiné získáme jako zbytky po zpracování užitkových rostlin.

Přírodních materiálů je velmi mnoho, proto uvádím jen některé, nejčastěji používané:

kaštany – plody listnatého stromu jírovce maďalu

žaludy – semena dubu

šípký – plody růže šípkové

ořechy – plody či pouze skořápky ořešáku královského, lísky obecné a dalších

šišky – šišťice jehličnatých stromů například borovice lesní, jedle bělokoré, smrku ztepilého či modřínu opadavého

sláma – suché nadzemní části obilí – pšenice, žita apod.

semena – slunečnice, kukuřice

kůra – vnější část kmene a větších větví

sušené květiny – sušit je možné téměř všechny květiny z luk a zahrad

Z dalších přírodních materiálů můžu jmenovat *kukuřičné šustí*, *ulity hlemýždě zahradního*, *lastury perlorodek* či *jiných mořských i sladkovodních živočichů*, *listy různých stromů*, *větvičky*, *mech*, *kamínky* apod.

Technický materiál

Drobným technickým materiálem se rozumí vše, co vytvořila lidská ruka.

Těchto materiálů je opět nepřeberné množství. Uvádím tedy jen ty, které jsou běžné a vhodné pro práci dětí na 1. stupni ZŠ:

plastické hmoty – kousky fólií, bužírky, molitan, pěnový polystyren, plastové láhve a kelímky, uzávěry apod. Práce s tímto materiálem může mít i význam ekologický, hlavně práce s tím, který tvoří odpad v téměř každé domácnosti. Některá ekologická centra, např. Kasiopea v Českých Budějovicích, se zabývají využitím těchto materiálů při praktických činnostech dětí.

textilie – odstřížky látek, juty, koženky, plsti

Z dalších materiálů můžu jmenovat *korkové zátky, sádrokarton, lepenky, korálky, dýhy* apod. Z pomocných materiálů jsou to různé *provázky, nitě, lepicí pásy, lepidlo, guma*. Mezi drobný materiál některé prameny řadí *kovy*, protože na 1. stupni ZŠ neexistuje žádný samostatný tematický celek zaměřený na zpracování kovů. Pracuje se s kousky drátů z různých kovů – ocel, měď, hliník, dále pak kovové folie, kousky tenkého plechu, efektivně lze využít i upravených prázdných hliníkových obalů od paštik, prázdných kalíšků od čajových svíček, různých tub – od zubní pasty, lepidla, jesenky apod. (podle 8 a 23)

3.5.2 Papír a karton

Papír je nejběžněji dostupný materiál, ve škole mu bývá věnováno nejvíce času. Jednotlivé pracovní techniky zpracování papíru zařazujeme do výuky tak, aby byly požadavky na jejich zvládnutí úměrné schopnostem dětí. Uvedu některé základní techniky s krátkým popisem.

ruční výroba recyklovaného papíru – jedná se o oblíbenou techniku, která poskytuje mimořádně efektivní možnost poznání skutečné výroby papíru. Surovinou pro výrobu ručního papíru bývá nejčastěji novinový papír. Na povrch ručního papíru lze psát i kreslit. Úspěšná je technika zalévání vylisovaných přírodnin do papíroviny.

volná vytrhovánka – tato technika má dvě podoby. První z nich je vytrhávání menších kousků papíru a jejich vlepení do obrysu. Druhou je vytrhávání celého tvaru (postavy, budovy) z jednoho kusu papíru. Tato technika rozvíjí motoriku dítěte, koordinaci práce obou rukou. Děti se seznamují s vlastnostmi papíru a v rámci této práce se učí správnému způsobu při nanášení lepidla. Zároveň je též technikou relaxační a rozvíjející tvořivost (koláže).

vystřihovánka – základem pro tuto techniku je nácvik střihání. Žáci začínají krátkými nepravidelnými nástřihy, kde si nacvičují koordinaci síly a směr střihání. Následuje rozstřihávání podle linky, dále potom střihání jednoduchých geometrických tvarů. Tato činnost není pro děti moc zajímavá, ale je nezbytná pro další práci. Zajímavější jsou pro děti *vystřihovánky z přeloženého papíru*, které mohou být pásové, kruhové a čtvercové. „Pro děti je tato činnost zajímavá tím, že obsahuje moment překvapení, který nastává při rozložení papíru.“ (23)

Dalším typem vystřihovánky je *vystřihovánka prostorová*, kde se včetně předchozích technik objevuje ještě obkreslování šablony. Tato činnost je pro děti většinou nová, a proto je nutné ukázat správný způsob a činnost nacvičit, zejména posouvání ruky držící šablonu.

skládanky (origami) – tato technika hlavně závisí na dovednosti přesného překládání papíru. Proto začínáme s jednoduššími náměty jako jsou vlaštovka, lodička, krabička. Odborníci doporučují pro tuto techniku kreslenou metodickou řadu, zároveň doporučují používat tyto grafické záznamy již od počátku při jednoduchých námětech, aby si žáci na tento způsob zvykli. Tyto činnosti pomáhají rozvíjet jemnou motoriku dítěte a jeho prostorových a geometrických představ. (podle 23)

3.5.3 Textil

Práci s textilními materiály je v praxi věnována značná pozornost. Je tomu tak zejména proto, že většinu činností, které se děti naučí, budou využívat v praktickém životě. Žáci se také seznamují s různými druhy textilií, pracují s nitěmi, bavlnkami, vlnou, kanavou, seznamují se s různými typy látek. Opět uvedu jen několik základních a hlavně zajímavých a užitečných technik.

ruční stehy – steh je základním prvkem šití. Nácvik šití zahajujeme přípravnými pracemi – odměřování nitě, navlékání jehly, vytváření uzlíku. Základní stehy, které používáme při šití, jsou steh přední a zadní. Když žáci tyto stehy zvládnou můžeme přejít k dalším ručním stehům, které jsou označovány jako ozdobné a používají se zejména při vyšívání (perličkový steh, křížkový steh, obnitkovací steh). Pro nácvik stehů je vhodné použít papíru, nejlépe čtverečkovaného nebo kanavy.

uzlování – pro uzlování je nejvhodnější využití různobarevných bavlnek. Pro upevnění materiálu na začátku práce odborníci doporučují používat podložku, do které lze zapichovat špendlíky (herdule, polystyrenová deska) nebo dřevěnou laťku, na kterou před zahájením práce bavlnky navážeme. Je také možné použít kus látky, který si žáci uvážou kolem nohy a zavírací špendlík, kterým připnou bavlnky k látce. Při výrobě konkrétních výrobků je také důležitá správná délka bavlnek.

batikování – tato technika barvení textilií je pro děti velmi zajímavá, protože se zde snižuje na minimum možnost neúspěchu a batikované látky jsou vždy jiné. Toto hlavně

platí pro *batiku vyvazovanou*, která umožňuje vytvářet na textilií originální vzor. Před vložení textílie do barvy ji pevně svážeme na místech, která nechceme obarvit. Pokud chceme, aby byla látka vícebarevná, vsypeme mezi dvě svázaná místa jinou barvu. Žáci se tímto učí i vhodnému kombinování barevných odstínů. Stejně jako u vystřihovánky z přeloženého papíru je i zde velmi motivující moment překvapení, protože vzor na textilií se objeví až po rozvázání provázků. Žáci si mohou touto metodou vytvořit originální trička, povlečení nebo z větších látek (prostěradel) vytvořit dekorativní látky na stěnu v pokoji.

Dalšími způsoby batikování je *batika šitá* nebo *batika vosková*. (podle 6 a 23)

3.5.4 Modelovací hmoty

Modelovací hmoty jsou materiály, které děti převážně preferují. Za materiál vhodný k modelování lze považovat každou tvárnou hmotu. Modelování podněcuje člověka ztvárnit vlastníma rukama svoji představu či zážitek. Mezi nejběžnější modelovací hmoty, pro jejichž užívání jsou na základní škole podmínky, patří tyto: hlína, plastelína, modurit, vosk, těsta – vizovické, perníkové, nudlové, slané, pilinové a kašírovací hmoty. Práci s těmito materiály zahajujeme nácvikem jednoduchých dílčích technik, jejichž zvládnutí je předpokladem pro individuální, tvořivou práci dětí.

Základní, velmi důležitou technikou je propracování materiálu, to znamená důkladné prohnětení. Tato technika se nepoužívá pouze u plastelíny. Dalším krokem je vytváření kulovitých a kuželovitých tvarů, dále pak vytváření válečků. Poté následují pracovní činnosti jako jsou stlačování, přidávání, ubírání, ohýbání, rytí, vytlačování tvořítka, nastřihování, kresba apod.

Při práci s modelovací hmotou je nezbytné dbát důkladně na hygienu při práci. Je nutné poučení o tom, že modelovací hmota nepatří do úst, o důležitosti podložky na modelování, neboť na stejné lavici, kde děti modelují i jedí. Při tepelném vytvrzování výrobků je nutné poučení o zvláštní opatření, abychom předešli popálení či opaření. Odborníci doporučují, aby v nižších ročnících z bezpečnostních důvodů prováděl tepelné tvrzení výrobků pouze učitel. (podle 10 a 23)

3.5.5 Dřevo

Pracemi se dřevem vrcholí příprava žáků v pracovních činnostech na 1. stupni základní školy. Na tyto práce pak navazují technické práce na 2. stupni základní školy. Volba pracovních námětů při těchto činnostech je určována především praktickou použitelností výrobků. Nejčastěji děti zhotovují potřeby pro domácnost a školu jako například různé stojánky, věšáčky, jmenovky, tabulky, krabičky, dopravní značky, brousítka na tužky, počítadla apod.

Z oblasti konkrétního učiva děti učí řezat dřevo. Pro nácvik řezání je podstatný výběr vhodného typu a velikosti pily. Děti se učí správnému držení pily, správným tahům a sklonu pily při řezání. Dalším učivem je opracovávání povrchu dřeva. K tomu žáci používají smirkový papír, struhák (rašpli) nebo pilník. Dále se učí spojování dřeva. Na 1. stupni ZŠ nacvičují děti spojování dřeva lepením, hřebíky (kromě zatloukání hřebíků se je žáci učí i vytahovat) a vruty. Tato technika se zařazuje až po nácviku vrtání dřeva. K nácviku vrtání dřeva používáme pouze ruční nástroje, jako jsou nebozez a ruční vrtačka. Někteří autoři nedoporučují pro práci nebozez z hlediska síly, kterou je třeba při práci s ním vynaložit.

Při práci se dřevem je v mnohem větší míře nutné zdůraznit bezpečnost práce z hlediska toho, že žáci pracují vesměs s ostrými nástroji. Proto bych doporučila činnosti provádět po menších skupinách, aby měl učitel všechny pracující žáky pod kontrolou a mohl v co největší míře zamezit případnému zranění. (podle 8 a 23)

3.6 Technická výchova v pojetí Rámcově vzdělávacího programu základního vzdělávání

Technická výchova je v RVP ZV zařazena do vzdělávací oblasti Člověk a svět práce. Tato oblast postihuje široké spektrum pracovních činností a technologií, vede žáky k získání základních uživatelských dovedností v různých oborech lidské činnosti a přispívá k vytváření životní a profesní orientace žáků.

Vzdělávací oblast připravuje žáky pro život v technicky vyspělé informační společnosti. Vzdělávání a příprava směřují k tomu, aby žáci byli schopni orientace

v dynamicky se vyvíjejícím světě práce. Důraz je přitom kladen na tvorbu a upevňování pozitivních postojů k rozmanitým pracovním činnostem, osvojování prakticky využitelných dovedností a rozvoj schopnosti jejich aplikace v běžných životních situacích. Vzdělávací oblast Člověk a svět práce se cíleně zaměřuje na praktické pracovní dovednosti a návyky a doplňuje celé základní vzdělání o důležitou složku nezbytnou pro uplatnění člověka v dalším životě a ve společnosti. Tím se odlišuje od ostatních vzdělávacích oblastí a je jejich určitou protiváhou. Je založena na tvůrčí myšlenkové spoluúčasti žáků.

Co se týká vzdělávacího obsahu oblasti Člověk a svět práce uvedu pouze jeho rozdělení pro 1. stupeň základní školy. Vzdělávací obsah je rozdělen na čtyři tematické okruhy: *Práce s drobným materiálem*, *Konstrukční činnosti*, *Pěstivelské práce*, *Příprava pokrmů*, které jsou pro školu povinné.

Vzdělávací obsah je realizován v průběhu celého základního vzdělávání a je určen všem žákům (tedy chlapcům i dívkám bez rozdílu). Žáci se učí pracovat s různými materiály a osvojují si základní pracovní dovednosti a návyky. Učí se plánovat, organizovat a hodnotit pracovní činnost samostatně i v týmu. Ve všech tematických okruzích jsou žáci soustavně vedeni k dodržování zásad bezpečnosti a hygieny při práci. V závislosti na věku žáků se postupně buduje systém, který žákům poskytuje důležité informace ze sféry výkonu práce a pomáhá jim při odpovědném rozhodování o dalším profesním zaměření. Proto je vhodné zařazovat do vzdělávání žáků co největší počet tematických okruhů. (podle 14)

4. Dramatická výchova

Dramatická výchova může být zájmovou činností, vedoucí většinou k veřejné produkci (divadelní, loutkářské, přednesové), nebo samostatným školním předmětem s esteticko- výchovným a uměleckým zaměřením. Nová koncepce základního vzdělávání – Rámcový vzdělávací program - zařazuje dramatickou výchovu do oblasti Umění a kultura jako doplňující obor k hudební a výtvarné výchově. Dramatická výchova může však také být metodou výuky různých předmětů, metodou rozvíjení osobnosti dětí a mladých lidí a osvojování komunikativních a kontaktních dovedností. Díky svým specifickým vlastnostem bývá dramatická výchova často úspěšně využívána též při profesionální přípravě na ta povolání, která jsou založena na kontaktu s druhými lidmi (učitelé, lékaři, politici, manažeři, aj.). Může být využitelná při socioterapii nebo psychoterapii. V této práci se však budu zabývat dramatickou výchovou z hlediska jejího využití na prvním stupni základní školy. (podle 12, 16)

4.1 Historie dramatické výchovy

Podle odborných pramenů je dramatická výchova obor velmi mladý, který má počátky ve Spojených státech amerických ve dvacátých letech 20. století a za její zakladatelku je považována Winifred Wardová. Spojené státy americké v té době patřily k živým ohniskům reformní pedagogiky, která se stala živnou půdou pro hnutí tvořivé dramatiky. Významný vliv měl hlavní představitel pragmatické pedagogiky John Dewey., Pragmatická pedagogika zdůrazňuje společenský úkol výchovy. Postuluje teze, podle kterých kultura ani disciplína ani vědomosti nejsou cílem výchovy. Tím se stává vědění, které zajistí jedinci zdárné společenské působení v životě a uzpůsobí jej pro složité sociální úkoly. Vůdčím principem této pedagogiky je výchova k práci, k činu, k získávání samostatných poznatků (podle 18,s. 13).

Můžeme tedy říci, že dramatická výchova je „ dítětem“ moderní pedagogiky demokratické společnosti. Je tedy zřejmé, že v České republice se dramatická výchova začala ve větším měřítku rozvíjet až po roce 1989. Začíná se častěji a vědomě

uplatňovat v mateřské a základní škole, na středních pedagogických školách i v profesní přípravě pedagogů. Dramatická výchova se začíná promítat do vyučování na 1. stupni základní školy, postupem času se objevuje jako vyučovací prostředek v některých předmětech vyššího stupně (literatura, dějepis, občanská výchova) i jako volitelný samostatný předmět. V školním roce 1991/1992 bylo na filozofické fakultě v Brně zahájeno tříleté postgraduální studium tohoto oboru. Dramatická výchova se stává novým prvkem a oborem výchovy a výuky, včetně pregraduálního vzdělávání učitelů. (podle 18)

Nejvýznamnější postavení měla dramatická výchova v koncepci vzdělávacího programu Obecná škola, kde byla samostatným předmětem. V ostatních programech je dramatická výchova pouze předmětem doplňujícím, ovšem jejích metod se ve školách využívá stále hojněji.

4.2 Cíle dramatické výchovy

Odborníci důrazně upozorňují na to, že hlavním cílem a náplní dramatické výchovy není nácvik divadelního představení nebo recitačního pásma. Samotný název dramatická výchova napovídá, že jde především o výchovné působení na děti, ne však ve smyslu výchovy herce, recitátora. Základními výchovnými prostředky v této oblasti jsou: dramatická hra, cvičení a improvizace. Veřejné vystoupení je pouze prostředkem výchovného procesu, neboť stěžejní je právě tvůrčí proces sám. (podle 12, 16)

Cíle dramatické výchovy úzce souvisí s nově pojatými cíli vzdělávání v Rámcově vzdělávacím programu pro základní vzdělávání (RVP ZV), které vycházejí z v zahraničí všeobecně uznávané formulace 4 pilířů vzdělání. Jsou to – **učit se poznávat, učit se jednat, učit se žít společně, učit se být.** (podle 23)

Všechny činnosti, jichž se děti v dramatické výchově účastní, působí na rozvoj jejich osobnosti, na rozvoj vnímání, myšlení, řeči, pozornosti, paměti, obrazotvornosti, potřeb, motivů činnosti, zájmů, citů a vůle. Vytvářejí se při nich nové dovednosti, působí na celkový rozvoj charakteru. Cílem dramatické výchovy je tedy vést děti k tomu, aby dovedly citlivě pozorovat a vnímat svět kolem sebe a především sebe v něm. Vytvářet vlastní postoje a vztahy k jevům, které je obklopují. Zachycovat,

tvořivě zpracovávat a posléze sdělovat svá vlastní pozorování a vjemy, poznatky a prožitky, své vztahy a postoje, včetně budování sebepojetí.

Veškerá práce v dramatické výchově by také měla vést k aktivnímu postoji ke kulturnímu dění, a to nejen k diváckému zájmu o nabídku kulturních akcí, ale i k přímé účasti na veřejném kulturním životě jako k jednomu z možných způsobů tvořivého naplnění volného času.(podle 12)

Jako první definovala cíle dramatické výchovy její zakladatelka Winifred Wardová ve své knize *Playmaking with Children*. Její kniha začíná větou : „ *Co děti dělají, je pro ně mnohem významnější, než co vidí a slyší.*“ Tato věta je v podstatě motem dramatické výchovy.(podle 18)

„Winifred Wardová tvořivé dramatice stanoví tyto cíle:

1. Dát příležitost ke kontrolovanému emocionálnímu vybití.
2. Poskytnout každému dítěti koridor pro sebevyjádření v umění.
3. Povzbuzovat a vést tvořivou obrazotvornost dítěte.
4. Dát mladým lidem příležitost vyvíjet se v sociálním porozumění a spolupráci.
5. Poskytnout dětem zkušenost samostatného myšlení a vyjadřování vlastních myšlenek beze strachu.“ (18,s. 13)

„ Dramatická výchova pomáhá vychovávat tvořivou a vnímavou osobnost, která je schopna:

- vnímat skutečnost kolem sebe v celé její hloubce a složitosti a orientovat se v ní
- orientovat se v době, jasně a zřetelně formulovat své myšlenky a beze strachu prezentovat své názory
- tvořivě řešit praktické problémy
- uvědomovat si mravní dilemata, umět se v nich samostatně a odpovědně rozhodovat
- respektovat druhé lidi a jejich názory, naslouchat jim a oceňovat jejich přínos, v případě potřeby se na ně umět spolehnout
- podrobovat si své názory i názory druhých lidí kritice, a tím získávat otevřenost měnit svoje postoje a vyvíjet se
- soucítit s druhými lidmi a být schopen jim pomoci, je-li to třeba

- spolupracovat s druhými na společném díle, umět dovést toto dílo až do konce a být schopen za ně nést odpovědnost“ (13)

Toto jsou konkrétní cíle, které dramatické výchově stanoví učební osnovy pro 1.-5. ročník Obecné školy.

Jestliže porovnáme jmenované konkrétní i obecné cíle dramatické výchovy se základními cíli vzdělávání pro 21.století (viz čtyři pilíře vzdělání) je zřejmé, že využití dramatické výchovy, ať jako samostatného předmětu nebo jako metody ve vyučování jiných předmětů, může značně přispět k naplnění cílů moderního vzdělávání.

RVP ZV vidí velký význam dramatické výchovy hlavně pro první období základního vzdělávání (1. – 3. ročník), kde může dramatická výchova svými herními postupy pomoci při adaptaci žáka na nové školní prostředí, při jeho zařazení do skupiny. Vzhledem ke komplexnosti učiva v tomto prvním období a možnosti vytvářet tematické celky lze dramatickou výchovu využít jako specifický metodický postup při integraci učiva. (podle 12)

4.3 Přehled činností v dramatické výchově

Většina autorů podřizuje veškeré činnosti v dramatické výchově dvěma základním okruhům, které se v dramatické výchově navzájem prolínají a tvoří náplň dramatické výchovy. Pro účely koncipování této teorie bylo čerpáno především z (4,s. 20-24; 13; 18,s. 16-19).

První okruh tvoří **osobnostní (individuální) rozvoj**. V hrách a cvičeních se rozvíjí uvolnění a soustředěnost, odstraňují se zábrany, zvýrazňuje se vnímání sama sebe i okolního světa. Obohacují se pohybové a mluvní dovednosti- schopnost vyjádřit se pohybem, schopnost plynulého a výrazného mluvního projevu. Rozvíjí se obrazotvornost, tvořivost, fantazie, rytmické cítění.

Druhý základní okruh tvoří v dramatické výchově **rozvoj sociální**, tj. hry a cvičení kontaktu a sociální komunikace (verbální i nonverbální), pěstuje se umění naslouchat si navzájem, prohlubuje se schopnost vcítění, skupinové citlivosti, důvěry a spolupráce. Rozvíjí se i schopnost orientovat se v běžných i méně běžných životních situacích a mezilidských vztazích, rozhodovat se a jednat svobodně a zároveň odpovědně.

Machková na rozdíl od ostatních autorů vytyčuje ještě okruh třetí, který tvoří **dramatická hra**, tj. námětová hra založená na mezilidském kontaktu a komunikaci, na setkávání různých lidských jedinců v situacích, osob, které na sebe vzájemně působí, řeší střetávání svých postojů a potřeb, přání a směřování a vytvářejí tak děje.

Třetí okruh spíše navazuje na dva první, neboť činnost při nich a osvojení si potřebných dovedností, je předpokladem pro úspěšné zvládnutí a rozvíjení dramatických her.

Základními činnostmi v dramatické výchově jsou **průpravná cvičení, hry a improvizace**. Smyslem těchto činností není příprava k hereckému projevu. Určité dovednosti, které děti získají, by měly uplatňovat ve svém každodenním jednání, při jakékoliv činnosti. Zhruba lze rozdělit činnosti v dramatické výchově podle toho, na co se především zaměřují na *rozvíjení pohybu, rozvíjení řeči, rozvíjení smyslové citlivosti, představivosti, obrazotvornosti, tvořivosti*.

Rozvíjení pohybu: Cílem pohybové výchovy v rámci dramatické výchovy je pěstovat u dětí přirozený pohybový projev a dále jej kultivovat. Pohybová průprava se nezaměřuje jen na získání určitých pohybových dovedností, ale především na rozvíjení pohybu jako prostředku vyjádření a komunikace. Pohybová činnost v dramatické výchově by měla obsahovat jednak průpravná cvičení k různým pohybovým dovednostem (správné držení těla, obratnost, zdatnost,..), jednak improvizace a hry zaměřené na pohyb jako vyjadřovací prostředek.

Mají-li si děti osvojit pohybové činnosti jako prostředek vyjádření, komunikace, musí poznat své tělo, možnosti pohybu a naučit se svůj pohyb ovládat. Toho dosáhneme prostřednictvím rytmických, dynamických a prostorových cvičení.

Rozvíjení řeči: Při rozvíjení řeči půjde především o to, aby se děti naučily používat řeči jako výrazového, komunikačního prostředku. To ovšem předpokládá, že děti zvládnou i techniku řeči.

Při rozvíjení techniky řeči by se děti měly nejprve naučit správnému způsobu dýchání a tvoření hlasu. Dále se budeme zaměřovat na správnou artikulaci, plastický

hlasový projev a intonaci. Pro tyto oblasti rozvíjení řeči mají velký význam rytmická cvičení a cvičení na dynamiku. Při rozvíjení intonace hlasu hraje podstatnou roli motivace cvičení, protože intonace hlasu musí vycházet z vnitřních pohnutek a pocitů při řeči.

Pro mluvený projev je vedle správné techniky důležitá plynulost řeči, schopnost pohotově a jasně se vyjadřovat, mít bohatou slovní zásobu a umět jí používat. K rozvíjení plynulosti řeči přispívají všechny improvizace a hry, při kterých děti používají řeč.

Rozvíjení smyslové citlivosti a představivosti, obrazotvornosti, tvořivosti: Všechny tyto psychické funkce se rozvíjejí při veškeré práci v dramatické výchově a zároveň jsou nutným předpokladem pro takovou činnost, jakou je dramatická hra, improvizace. Velmi důležité je do průběhu těchto činností nijak nezasahovat a neusměrňovat je, dát hře volný průběh. V opačném případě by k rozvíjení výše jmenovaných psychických funkcí nedošlo.

Náměty pro tato cvičení vybíráme nejprve z běžného života dětí a teprve později rozvíjíme jejich fantazii náměty pohádkovými, náměty ze života dospělých apod. Námětem nemusí být pouze konkrétní výchozí situace, kterou děti samy rozehrávají nebo základní příběh, který děti samy dramatizují, ale také pouhý podnět. Nejčastějšími podněty bývají zvuk, slovo, hudba, obraz. Na tento podnět děti jakýmkoli způsobem reagují. Pokud je podnětem pro hru předmět, který je přítomen i při dramatizaci, mluvíme o cvičeních, hrách a improvizacích s rekvizitou. Rekvizity mohou být konkrétní, zástupné nebo imaginární. Nejúčinnější bude ovšem rekvizita, kterou si děti samy vyrobí.

Cvičení, hry a improvizace nelze rozdělit podle věku a zkušeností dětí, i když samozřejmě v tvořivé dramatice stejně jako jinde ve výchově platí požadavek přiměřenosti věku a vyspělosti dětí. Až na malé výjimky lze hry, cvičení a improvizace provádět s dětmi kteréhokoli věku. Mění se ovšem náměty a motivace podle zájmů dané věkové skupiny.

4.4 Cvičení a hry v praxi

Převážná většina cvičení a her v dramatické výchově plní více funkcí, má různé tematické motivace nebo varianty. Kterou z funkcí bude hra nebo cvičení plnit, mnohdy záleží jen na jejich organizaci a na způsobu zadání. To můžeme ukázat na jednoduchém hmatovém cvičení, kde různá zadání mění jeho funkci. „Děti sedí v kruhu, každý dostane do ruky malý předmět, na který nevidí. Základem je ohmatávání tohoto předmětu. Instrukce může být různá a podle toho se liší účinek hry:

1. „Pojmenujte předmět, který jste dostali do ruky.“ – Jde především o procvičení citlivosti hmatu a o poznávací schopnosti.

2. „Popište předmět, který držíte v ruce, aby jej podle vašeho popisu poznali ostatní.“ – U popisujícího hráče se rozvíjí představivost na základě hmatových vjemů a schopnost převádět představy do slov, u ostatních hráčů představivost na základě slovního popisu.

3. „Vyprávějte příběh, v němž by onen předmět mohl sehrát roli.“ – Rozvíjení fantazie a fabulačních schopností.

4. „Povězte, jaké osobní vzpomínky a pocity ve vás předmět vyvolává.“ – Komplex cvičení se zapojením citové oblasti.“ (18, s. 22-23)

Různé tematické motivace a varianty her a cvičení nám umožňují zařazovat je opakovaně, aniž by se staly pro děti nudnými. Množství obměn závisí jednak na kreativité učitele, ale účinnější je využití kreativity dětí. V případě, kdy si hru vymyslí samy děti, stává se tato hra pro ně záživnější a lépe vyhovuje vytčenému cíli dramatické výchovy.

Téměř každé cvičení má svou podobu elementární, jednoduchou a podoby komplikovanější, i velmi náročné. V elementárních podobách zpravidla převládají prvky cvičení v užším slova smyslu, to znamená, že jsou především průpravou, rozvíjejí schopnosti a dovednosti. Mnohá se však mohou stát východiskem rozsáhlejší, někdy i „vypilované“ improvizace, vhodné k předvedení neformálnímu, případně formálnímu.

Je nutné dodat, že v rámci dramatické výchovy je každý popis hry nebo cvičení pouhým východiskem, hra sama vzniká při hraní.

4.5 Zásobník her, improvizací a cvičení

Současná odborná pedagogická literatura již disponuje značným množstvím shromážděných a metodicky zevrubně pojatých souborů her. Do své diplomové práce zařazuji s ohledem na její specifické zaměření toto členění her a cvičení (převzato z 19)

Hry a cvičení jsou rozděleny do osmi skupin.

1. Rozehřátí, uvolnění a soustředění
2. Objevování sebe a okolního světa
3. Pohyb a pantomima
4. Kontakt, mimojazyková komunikace a skupinová citlivost
5. Plynulost řeči a slovní komunikace
6. Tvořivost
7. Charakterizace
8. Improvizace s dějem

První dvě skupiny cvičení by bylo možné shrnout pod širší označení "poznávací procesy", skupiny 3-7 spojuje téma "osobnost – sociální vztahy – výraz". Skupina 8, ale i velká část her z oddílu 7 je jádrem tvořivé dramatiky. Zde je obsažena vlastní dramatická aktivita – námětů pro ni je nekonečné množství.

4.5.1 Rozehřátí, uvolnění a soustředění

Tyto hry se zařazují v případě, kdy se žáci potřebují rozehrát a uvolnit, tj. zbavit se zábran a napětí, odložit vše, co děti zaměstnává, zbavit se dojmů a myšlenek, citů a zájmů.

Hry a cvičení na rozehrátí, uvolnění a soustředění jsou rozčleněny do tří skupin:
- rozehrávací hry s fyzickou námahou, živým pohybem, dovolující většinou i křik, fyzické srážky, hráči se při nich „vyřadí“.

Příklad hry: - *pohybové uvolnění* – všichni běhají prostorem tak, aby do sebe nevráželi. Jestliže se potkají dva hráči čelem proti sobě, zastaví se na chvíli a ustoupí jedním krokem vlevo. Střídají se různé druhy úkolů: rychlé krůčky, velké odpérované kroky, velké těžké kroky, rychlé, široké, krůčky s dupáním, skákání na jedné noze, na obou, skoky ve dřepu, běhání po čtyřech.

- Hry na psychofyzické uvolnění, klidové, v lehu, v sedu nebo s mírným pohybem, jejich těžiště je v klidném a soustředěném uvědomování si vlastního psychofyzického aparátu a jeho fungování, velmi výraznou funkci zde má představivost, a proto mnohá z těchto cvičení také vyúsťují do výrazu.

Příklad hry: - *soustředění na tělo a pohyb ve vztahu k prostoru* – všichni žáci leží, schoulí se, snaží se být co nejmenší, potom se snaží být co největší, zaujmout co největší plochu. Podle zvukových signálů střídáme obě varianty. Potom žáci stojí, každý je obr nebo nafukovací balón. Obr roste zaklínáním, přerušením kouzla se zmenšuje. Balón se nafukuje, roste až k maximu a potom se vypouští.

- Třetí podskupinu tvoří hry na soustředění pozornosti na předměty, jevy a pochody, existující mimo žáky, v okolním světě. Mnohdy jsou založeny na mechanických činnostech, na rytmu, na okamžité reakci na změny, na určité prvky řady, atp.

Příklad hry: - *soustředění na předměty* – žáci sedí v kruhu, mají zavřené nebo zavázané oči, po kruhu si posílají drobné předměty, nejdříve výraznějšího tvaru a povrchu potom méně výrazné. Žáci předměty ohmatávají, snaží se je poznat, přesně vnímat detaily.

4.5.2 Objevování sebe a okolního světa

Cvičení a hry tohoto oddílu poskytují žákům pro hru látku a obohacují jejich poznání v nejširším slova smyslu. Vedou je k detailní, přesné a bohaté akci a jednání. Vedou k sebekontrolě a k uvědomělému, citlivému poznávání světa a ovládnutí svého psychofyzického aparátu. Zvlášť důležité je uvědomit si vztah sebeovládání a citlivosti, protože dramatická výchova nesnese dril, spočívající v omezování spontánních projevů, a nevystačí ani jen se sebekázní na základě technického výcviku, ale naopak vyžaduje uvědomění si psychofyzických pochodů a záměrnou práci s nimi.

Příklad her:

- *od slyšení k poslouchání* – žáci v sedě nebo v leže se zavřenýma očima poslouchají svůj vlastní dech, poslouchají zvuky v místnosti, mimo místnost v budově i mimo budovu. Snaží se o rozlišení jednotlivých zvuků, o jejich přesnou identifikaci. Zkoušejí si představit akci, při které zvuky vznikají. Žáci si potom mohou zkusit tyto akce zahrát.

- *hmatové cvičení* – do stejných látkových pytlíčků se dá různý obsah, žáci je potom rozeznávají hmatem nejprve zvenčí a poté zevnitř. Dále žáci poslepu ohmatávají předměty na dotek nepříjemné (kluzké, pichlavé, drsné, apod.) a na dotek příjemné (hladké, teplé, měkké, apod.). Cvičení pokračuje tím, že se žáci podívají na povrch určitého předmětu a snaží si představit, jaké hmatové vjemy z předmětu máme. Potom si žáci svůj předpoklad ověří dotykem.

4.5.3 Pohyb a pantomima

Jednotlivým prvkem cvičení zařazených do tohoto oddílu je spojování pohybu s představivostí, s fantazií, s osvojováním prostorového citění a rytmu, tempa a dynamiky a rozvíjením výrazu. Fantazie a výrazovost se promítají zejména do pantomimy, do schopnosti převést představu o nějakém tvoru, člověku, věci, abstraktu či o prostoru do představy i realizace pohybu.

U pantomim často hrozí nebezpečí tendencí k předvádění se, k bavení druhých, k šaškování a pitvoření se, zatímco by mělo jít hlavně o pocit pravdy a o hledání co nejpravdivějšího vyjádření dané činnosti, situace. Učitel se takovým projevům nesměje, nepovzbuzuje je, naopak upozorňuje žáky na nepravdivost jejich výrazu. Dává žákům dost času k zažití úkolu, vede je k větší přesnosti a pravdivosti projevu.

Příklad her:

- *růst z ničeho a stávat se někým nebo něčím jiným* – všichni žáci leží stočení do klubička, jsou co nejmenší. Vyrůstají v různé předměty, rostliny, tvory a jsou:
  - velcí nebo malí, silní nebo slabí, těžcí nebo lehcí
  - lidmi, zvířaty, ptáky, vodními tvory, bytostmi z jiných planet, nadpřirozenými bytostmi mají strnulý pohyb (loutky), velmi uvolněný pohyb (hadrové panenky)

- mají ještě k tomu určité vlastnosti, např. vznešení ptáci, roztržitá strašidla, dobráctí obři, líní lidé, neurvalí marťané
- *pantomimy* – učitel vyzve žáky, aby všichni současně prováděli určitou činnost podle jeho návrhů, později podle návrhů samotných žáků. Žáci si musí představit, co v jakých okolnostech dělají (všichni sami za sebe, ne za jinou postavu).
Náměty: psaní na stroji, holení, mytí oken, jíst různá jídla různým způsobem – špagety, zmrzlinu, hltavě, pomalu, představovat povolání různého druhu – kadeřnice, zubař, servírka, představovat různé sporty – tenis, fotbal, box, apod.
Námětů pro pantomimu je nepřeberné množství. Odkazuji například na prameny (6,9, 12, 19). Pokud náměty vybírá učitel, měl by se při výběru řídit věkem, znalostmi a zájmy svých žáků.

4.5.4 Kontakt, mimojazyková komunikace a skupinové cítění

Cvičení tohoto oddílu jsou mimořádně důležitá. Jejich základem je komunikace a kontakt s partnerem, ale také s divákem. Tvoří základ pro rozvíjení komunikace řečové a v mnohém ji předcházejí. V cvičeních tohoto oddílu je vyloučena složka slovního dorozumívání, které je sice nej přesnější a pro člověka nejcharakterističtější, ale na druhé straně snadno podléhá všednosti a banálnosti pro svou vysokou frekvenci a pro spoléhání na obecnou srozumitelnost slov. Cílem těchto cvičení není předvádění, ale zážitek. S některými hrami tohoto oddílu je nutné zacházet opatrně a zařazovat je jen výjimečně, protože působí velmi silně na city a poskytují žákům mnoho neznámých a nečekaných zážitků, jsou tedy značným zatížením psychiky žáků.

Příklad her:

- *pokušitel* – žáci sedí v kruhu, jeden hráč je uprostřed. Jde k někomu v kruhu a snaží se ho rozesmát, přimět k pohybu apod., ale pokoušený hráč nesmí reagovat, mluvit, smát se, hýbat se, přitom se však musí pokušiteli stále dívat do očí.
- *uhodnout přání druhého* – vytvoří se dvojice, jeden z partnerů si vymyslí, jak a kam by chtěl, aby ho partner dovedl. Partner se pokouší splnit jeho přání, jestliže odhaduje správně, dává se žák vést, jestliže přání neodhadl, klade žák odpor.

4.5.5 Plynulost řeči a slovní komunikace

Velmi důležitým rozsáhlým úkolem těchto cvičení je uvolňování mluvního proudu, zvýšení mluvní plynulosti, to znamená bohatosti vyjadřování a odstranění zábran řeč brzdících.

Příklad her:

- *vyjadřovat se nahlas* – žáci stojí v kruhu. Učitel vyzve žáky, aby vymysleli slovo, které má hodně samohlásek. První žák slovo šeptá, druhý je opakuje hlasitěji. Slovo obíhá po kruhu a je stále hlasitější. Od nejsilnějšího se potom vrací zase k nejslabšímu. Totéž opakujeme ještě s rytmickým doprovodem.
- *dialogy prostřednictvím jazykolamů* – učitel nebo žáci sami zvolí nějaký delší jazykolam nejraději takový, který může simulovat některý cizí jazyk, například “Mydli málo, per více, neper tuto, per tamto, per dále“ může znít při rychlejší řeči s příslušným přízvukem jako italština. Žáci potom tímto textem vedou dialog, například hádku, vyznání lásky, pomlouvání apod. Žáci nemusí říkat pokaždé jazykolam až do konce.

4.5.6 Tvořivost

Na rozvíjení tvořivosti nebo některých jejích faktorů působí většina všech cvičení v dramatické výchově. Zde jsou zařazena ta, kde rozvíjení tvořivosti vystupuje maximálně do popředí. Ani tyto hry však nejsou jednostranné a nerozvíjejí jen „čistou“, tvořivost bez vztahu ke všemu ostatnímu dění v psychofyzickém aparátu jedince.

Příklad her:

- *co všechno by to mohlo být* – základem cvičení je práce se zástupnou rekvizitou. Žáci mají k dispozici větší množství různých předmětů. Každý žák si vezme jeden z nich a v jednoduchých etudách se zástupnou rekvizitou hledá co nejvíce možností použití jednoho předmětu.
- *fantastická slova* – každý žák napíše na list papíru tři souhlásky, papíry si žáci navzájem vymění a souhlásky doplní samohláskami tak, aby vzniklo fantastické slovo. Žáci si papíry opět vymění a pod slovo každý napíše řadu adjektiv nebo krátkých větiček, které o tomto slově vypovídají.

4.5.7 Charakterizace

Charakterizační cvičení hraničí často s tvorbou postavy nebo do ní přecházejí, nicméně jejich účelem není vytvoření postavy pro jeviště. Nejsou ještě hereckou tvorbou v pravém slova smyslu, ale jen hrou v roli, zkoumáním charakteristik a charakterů. Jako vše v dramatické výchově jsou i přípravou na život. Zabývání se lidmi vede k hlubšímu, přesnějšímu poznávání života, mezilidských vztahů, všeho, s čím se denně v životě setkáváme.

Příklad her:

- *co by to bylo, kdyby to bylo* – jeden žák jde za dveře, ostatní se dohodnou na jedné z přítomných osob. Žák se potom vrátí a postupně klade ostatním dětem otázky: Co by to bylo, kdyby to bylo zvíře, květina, nádobí, školní předmět, píseň, koření, město apod. Z odpovědí, vyjadřujících část charakteristiky, tj. vlastností, zjevu, zálib zvolené osoby, hráč usuzuje, kdo to je.
- *klobouky* – pro hru je potřeba co největší množství různých klobouků a čepic. Žáci si klobouky rychle bez rozmýšlení rozeberou. Každý si klobouk nasadí na hlavu a stává se postavou, která by klobouk mohla nosit a podle toho se začne chovat – chodit, mluvit. Žáci si klobouky několikrát vymění.

4.5.8 Improvizace s dějem

Cvičení této skupiny mohou mít vazbu k veřejnému představení, a to buď ve formě průpravné etudy na téma připravované hry, anebo jako série improvizací, vedoucích k vzniku inscenace bez psaného scénáře. Převážně však půjde především o to, aby děti získaly zkušenost, co je to být například Kolumbem, astronautem, rytířem či princeznou, než o to, aby tyto postavy předváděly.

Příklad her:

- *přepadení* – ve vile se koná večírek spolužáků. Společnost je přepadena, oloupena svázána a zavřena ve sklepě. Všichni se probírají z omráčení, pomalu se orientují, zjišťují situaci. Ve sklepě je chladno a tma. Některé dívky jsou vyděšené, všichni se chovají tiše, poslouchají, zda jsou lupiči ještě v domě. Podaří se rozsvítit

svíčku? Zjišťuje se, co bylo komu odcizeno. Co dělat? Okénko, které se jim nakonec podaří otevřít, je úzké. Kdo jím proleze, aby šel pro policii?

- *rozhovor v restauraci* – host sedí v restauraci a jí, přijde cizí člověk a sedne si k jeho stolu. Objedná si a zahájí rozhovor. Když dostane jídlo, pokračuje v rozhovoru a pak se natáhne přes stůl pro sůl a pepř. O několik vteřin později se natáhne znovu, vezme brambor z talíře prvního hosta a začne ho jíst. Jak se první host zachová?

Praktická část

5. Úvod k praktické části

Předmětem praktické části je projekt, který jsem připravila pro potřeby mé diplomové práce. V tomto projektu jsem spojila práci dětí při hodinách pracovních činností s prvky dramatické výchovy. Námětem tohoto projektu je výroba maňásků a maňáskového divadla a nacvičení maňáskového divadelního představení. Pro představení jsem vybrala pohádku Jana Wericha Fimfárum.

Praktická část sestává z příprav na hodiny pracovních činností a doplňujících příprav na hodiny čtení, výtvarné výchovy a hudební výchovy. Těchto hodin jsem v rámci projektu využila, protože pro realizaci projektu bylo jejich zařazení nezbytné.

6. Cíl projektu

Cílem projektu je zařazení metod dramatizace do hodin pracovních činností jako výrazného motivačního prvku a zároveň jako prvku, který přibližuje činnost dětí ve škole skutečnému životu a dává tak jejich práci širší rozměr. Práce dětí zde nekončí zhotovením výrobku, ale směřuje ještě k dalšímu cíli, žáci výrobek využívají k další činnosti. Projekt spojuje pracovní, ruční činnost s činností uměleckou.

Dalším cílem zařazení metody dramatizace je možnost jejího využití jako prostředku k naplnění funkcí technické výchovy, což je také cílem tohoto projektu. Jsou to funkce komunikační, funkce sociální, funkce relaxační a funkce mezipředmětová. Funkce mezipředmětová je zde naplněna už samotným zařazením dramatických metod a již výše zmíněným propojením s hodinami čtení, výtvarné a hudební výchovy. Co se týká ostatních funkcí, existuje mnoho publikací, které obsahují zásobníky her, které lze pro rozvíjení těchto funkcí využít. Jejich použití ovšem není pevné, záleží na konkrétní situaci v hodině, na stavu žáků i učitele a na časových možnostech. Proto jsem se rozhodla tyto hry nezařazovat do příprav, ale několik příkladů uvést již nyní. Sama jsem při realizaci projektu měla sborník her při ruce a za vhodných podmínek a ve vhodných situacích jsem jich využívala.

6.1 Funkce technické výchovy a příklady her

Funkce komunikační. Převažující činnosti v technické výchově předpokládají komunikaci mezi žáky a učitelem a ve velké míře hlavně komunikaci mezi žáky navzájem. Umožňují otevřeně vyjadřovat svůj názor, dávají prostor pro přednesení vlastních nápadů a velice příznivá je i možnost vzájemného hodnocení. Zkušenost nás učí, že mnoho dětí má s otevřenou komunikací problémy. Mají zábrany osobně se vyjádřit. Tady se otevírají možnosti pro dramatickou výchovu, protože komunikační funkce je základním kamenem dramatické výchovy. Žáci se zde pomocí různých tvořivých her učí spontánně vyjadřovat. Představím několik her, které podněcují rozvoj komunikace.

Pseudokomunikace: Hra slouží jako úvod komunikačních cvičení. Všichni sedí v kruhu, každý povídá cokoli svému sousedovi po levici (nějaký názor, o nějaké události- jak si přeje). Pak každý svému partnerovi zopakuje, co slyšel, partner kontroluje, zda naslouchající postihl smysl jeho promluvy, záměr a podtext.

Varianta: Několik hráčů jde za dveře, vedoucí (učitel) řekne prvnímu z nich něco složitějšího, pak se přivolá druhý hráč, první mu opakuje sdělení, jak je pochopil, pak třetímu atd., ostatní hráči sledují změny a chyby v interpretaci.

Další variantou této hry je velice známá hra Na tichou poštu.

Nejjednodušší monology a dialogy: Všichni hráči současně domlouvají kočce, aby slezla se stromu, vypila mlíčko, nebála se psa. Konejší miminko, snaží se přilákat plachého psa na pochoutku, domlouvají zraněnému, aby klidně ležel a nehýbal se, vedou telefonický rozhovor s imaginárním partnerem, jsou kameloty a prodávají noviny.

Další rozvíjení: Skupina se rozdělí na dvě části, například prodavače a kupující. Vznikají krátké dílčí dialogy. Potom si skupiny vymění role a obohatí dialogy o nějaký konflikt nebo zápletku, například začne pršet, vichřice, bouřka, bude se zavírat a všichni pospíchají, apod.

Další rozvíjení: Utvoří se dvojice, rozvíjejí se dialogy například opět mezi kupujícím a prodavačem. Nyní ale blíže určíme charakter a náladu obou partnerů, například zákazník ve špatné náladě nakupuje u nahluchlého prodavače, zakřiknutý zákazník u hrubého, rozlícený kupující u tichého, radostně naladěná zákaznice u vzteklé prodavačky, náročná zákaznice u unavené prodavačky, apod.

Náměty pro motivaci dialogů: Obchodní dům, samoobsluha, trh, pouť, vlakové a autobusové nádraží, kavárna, restaurace, školní jídelna, chodba školy o přestávce, sportovní hřiště, pláž, plovárna, apod.

Funkce sociální. Tato funkce je velice významná pro budoucí vývoj dítěte, jeho zařazení do společnosti. Žáci se učí pracovat ve skupinách, učí se vzájemně spolupracovat, hledat nejlepší řešení, umět se přizpůsobit i podřídít většinovému názoru. Zároveň se učí argumentovat a prosazovat své nápady a názory. Rozvíjí si organizační schopnosti, empatii, vzájemnou komunikaci, zodpovědný přístup k práci a především kolektivní cítění. Dítě se učí orientovat v různých situacích a objektivně je hodnotit. Her na rozvíjení sociálního cítění je mnoho a jsou velmi pestré. Uvedu tedy rozdílné typy her.

Fyzický kontakt s lidmi: Jednoduchá, ale důležitá hra pro začátek. Hráči běhají, nevyhýbají se fyzickému dotyku s druhými. Navazují kontakty dotykem, nejdříve takovým, který má připoutat pozornost (poklepání na rameno, uchopení za ruku). Cílem je překonávat ostych z dotyku s druhým člověkem.

Cvičení důvěry: Hráči utvoří menší kroužky po 6-8 hráčích, jeden hráč je uprostřed, úplně strnulý, padá se zavřenýma očima, spoluhráči ho chytí a postaví.

Skupinka hráčů zvedá strnule ležícího hráče a nese ho nad hlavami přes místnost.

Společné obrazce: Dvojice hráčů, mezi nimi leží velký arch papíru rozdělený na tři části. Každý maluje na svou část papíru pastelkami libovolný obrazec, pak se oba pokoušejí ve střední části papíru své obrazce spojit a sladit v obrazec společný. Komunikují pouze kresbou, nedomlouvají se slovně.

Zvířata: Hráči se rozdělí na skupinky po 6 – 7 hráčích, každá skupina vytvoří společně jedno velké zvíře, které se musí chvíli pohybovat, mít zřetelnou identitu a více či méně pevnou formu a vydávat příslušný zvuk. Jakmile jsou zvířata hotova, pohybují se ze svého kouta do středu místnosti, kde se setkávají s ostatními. Jejich setkání musí odpovídat jejich druhu. Pro vytvoření zvířat můžeme použít i různé materiály (lepenky, textil, papír, barva, molitan, igelit, apod.).

Funkce relaxační. Zvláště na 1.stupni základní školy je tato funkce velice důležitá. Povinná školní docházka je pro malé školáčky fyzicky a psychicky náročná. Proto má činnostně pestřejší technická výchova velký význam. Aktivně se zde dá uplatnit hra, která je dětem velice blízká a mohou se u ní uvolnit. Při všech předmětech na základní škole, kromě tělesné výchovy, děti převážně sedí. To víceméně platí i pro pracovní činnosti, proto bych při hodině zařadila nejlépe nějakou hru, která probíhá v jiné pozici než v sedě v lavici. Nejlepší variantou je, aby žáci při takové pohybové hře použili jimi vyrobený předmět. Uvedu nyní příklady.

Na lovu v džungli: Žáci ve třídě se rozdělí na několik skupin po 4 – 8 hráčích, každá skupina si vybere jedno zvíře nebo ptáka, vydávajícího charakteristický zvuk. Nejdříve žáci ve skupinách vymodelují z plastelíny 4 – 5 jimi vybraných zvířátek. Poté žáci zaujmou polohu, aby neviděli do třídy (lehnou si na břicho na koberci, postaví se čelem ke zdi, hlavu si dají na lavici a schovají do rukou) a učitel zatím jimi vytvořená zvířátka ve třídě poschovává. Ještě před zahájením hry si žáci ve skupinách mezi sebou vyberou vůdce smečky. Hra začíná, hráči hledají zvířátka po třídě, když některý hráč „uloví kořist“, svolá zvířecím hlasem svou skupinu a odevzdá předmět vůdci smečky. Vítězí skupina, která má nejvíce nálezů.

Varianta: Předměty pro schovávání mohou být jakékoli, které žáci vyrobí, například vystříhají zvířátka z papíru, vyrobí si dřevěné špalíčky, které potom nabarví jimi vybranou barvou, apod.

Král není doma: Tuto hru lze podstatě zařadit při jakékoli hodině pro rozptýlení. Král (učitel) se vrátil z tažení poražen a s pocuchanými nervy. Dvořané (žáci) se proto chovají v jeho přítomnosti tiše, aby ho nerušili, sedí na svých místech a zabývají se nějakou klidnou činností – v našem případě pracují na nějakém výrobku. V určité chvíli král bouchne rukou do stolu nebo ukazovátkem do tabule a zvolá: „ Král není doma!“, všichni vyskočí, běhají sem a tam, jsou hluční bez ohledu na dvorskou etiketu, dokud král opět neudeří do stolu (tabule) a nezvolá: „ Král je zase doma“, pak všichni opět ztichnou a věnují se klidné činnosti. (podle 19,22 a 23)

7. Návrh podoby projektu

Tento projekt jsem rozložila do jedenácti hodin pracovních činností a v závislosti na tom, jak práce postupovala, jsem v rámci mezipředmětových vztahů využila několika hodin čtení a výtvarné výchovy a jednu hodinu hudební výchovy. Celý projekt bude završen divadelním představením, které jsem s dětmi nacvičila v době mimo vyučování. Předpokládaná doba celého projektu jsou tři až čtyři měsíce.

Hlavními cíli projektu je seznámení se základními technologickými postupy zpracování materiálů, navržení postupu, který umožňuje prolínání předmětů, rozvíjení motorických dovedností žáků, vytváření správných pracovních návyků při šití a práci s textilem. Učit žáky při práci uvažovat o různých možnostech práce s materiálem, uvažovat o tom, jak při práci postupovat, co je třeba si k práci připravit. Projekt vede žáky na jedné straně k samostatnosti a vlastnímu tvořivému myšlení a na straně druhé vede žáky k spolupráci s jinými žáky, pomoci ostatním, vede k umění sebereflexe i hodnocení práce druhých. Podstatným cílem tohoto projektu je vést žáky ke snaze, aby výsledek jejich práce i práce společné byl co nejlepší a měl vyšší smysl.

7.1 První hodina

Tematický celek: Seznámení s projektem. Nácvik šití

Použitý materiál a pomůcky: ukázky hotových maňásků, jehla, nit, náprstek, nůžky

Vyučovací cíl:

- Cíle vzdělávací teoretické: seznámení s druhy dramatické tvorby se zaměřením na loutkoherectví a maňáskové divadlo
praktické: navlékání jehly, dělání uzlíků, měření délky nitě
- Cíle výchovné: vedení žáků k dodržování zásad hygieny a bezpečnosti při práci s jehlou, nůžkami a textilem

Vyučovací metody a formy práce: dramatizace, instruktáž, demonstrace, samostatná práce

Bezpečnost a hygiena: pokyny k bezpečnosti práce s jehlou, používání náprstku, poučení o vzdálenosti jehly při šití od obličeje, zákaz chození s jehlou a nůžkami po třídě, po ukončení nebo přerušení práce jehlu zapíchneme do kusu látky nebo do špulky nitě

Časové a tematické rozvržení hodiny, popis pracovního postupu:

- seznámení žáků s připravovaným projektem. Toto seznámení proběhne formou krátkého dramatického vystoupení. S projektem žáky seznamuje maňásek vedený učitelem. Maňásek je výrobek učitele a je ukázkou toho, jak bude vypadat konečný výrobek dětí. (5-8 minut)
- činnost v kruhu na koberci nebo na židlích v zadní části třídy, pokud jsou pro to ve třídě podmínky. V opačném případě bude činnost probíhat v lavicích. Žáci si postupně posílají v kruhu maňáska. Každý si ho navleče na ruku a řekne s ním jednu nebo dvě věty. Následující žák se snaží na předchozí řečené věty významově navázat. (10-12 minut)
- práce v lavicích – nácvik šití. Žáci začínají odměřováním nitě. Nit by měla mít délku odpovídající vzdálenosti od konečků prstů k lokti. Následuje navlékání jehly. Učitel může způsob navlékání vysvětlit slově, případně použít nákresu na tabuli. Žáci si zkusí jehlu navléknout alespoň třikrát. Žákům, kteří mají s navlékáním problémy, ukáže učitel správný způsob individuálně v lavici. Dále přistoupíme k dělání uzlíků. Žáci po pěti- až šestičlenných skupinkách přicházejí

- k přední lavici, kde jim učitel demonstruje správný způsob děláni uzlíku. Ostatní žáci zatím trénují navlékání nitě. Žáci si uzlík několikrát zkusí. (20 minut)
- hodnocení práce, úklid pracovního místa (5 minut)

Dodatek: V případě, že hodina bude probíhat v rychlejším tempu, než je časové rozvržení, zařadíme nějakou nejlépe relaxační hru s pohybem.

7.2 Druhá hodina

Tematický celek: Nácvik šití

Použitý materiál a pomůcky: jehla s velkým uchem, jehla se středním uchem, nit, bavlnky, nůžky, kanava, odstřižky látek, molitanové míčky s vyříznutým středem na prst

Vyučovací cíl:

- Cíle vzdělávací teoretické: seznámení s typy stehů a různými typy jehel
- Cíle praktické: opakování dovedností z předchozí hodiny, navlékání jehly, děláni uzlíků, nácvik stehů – přední a zadní steh
- Cíle výchovné: vedení k pozitivnímu vztahu k práci

Vyučovací metody a formy práce: dramatizace, instruktáž, demonstrace, samostatná práce

Časové a tematické rozvržení hodiny, popis pracovního postupu:

- na začátku hodiny zařadíme hru. Ve třídě jsou poschovávány molitanové míčky. Úkolem každého žáka je najít jeden míček. Ti, kteří míček našli, pomáhají hledat ostatním žákům. Když míček objeví, neupozorní na něj, ale snaží se kamaráda k nalezení míčku navést (samá voda, přehořívá). (5 minut)
- žáci si zopakují navlékání jehly a děláni uzlíku, ale nyní použijí jehlu s velkým uchem a bavlnku. Následovat bude nácvik předního stehu. Postup nakreslí učitel na tabuli a vysvětlí. Žáci si postup přepíší do sešitu. Dále si děti připraví kanavu a jehlu s bavlnkou a správný postup si krok za krokem vyzkouší. Pár stehů dělají všichni žáci hromadně pod vedením učitele. Potom pracují samostatně. Vyzkouší si ušít alespoň tři řádky. Doporučuji měnit barvy bavlnek, aby práce byla zajímavější a estetičtější. (15 minut)

Poznámka: Pokud má učitel ve třídě k dispozici kytaru nebo klávesy, může dětem hrát k práci nějaké písničky a žáci, pokud chtějí, mohou zpívat. Je možné také pustit reprodukovanou hudbu, pokud je k dispozici přehrávač.

- nyní bude následovat pohybově dramatická hra. Každý žák si vezme molitanový míček a nasadí si ho na prst. Učitel vytukává rytmus na bubínek nebo vytleskává a žáci se v tomto rytmu pohybují. Učitel v průběhu hry rytmus mění. Zároveň zadává charakteristiku chůze a žáci ji mají předvádět (uspěchaná, zrudělá, pyšná, nervózní apod.). V případě, že se žáci při chůzi potkají, místo pozdravu se dotknou míčkem nebo se jím pohladí po tváři. (5-7 minut)
- po hře bude následovat nácvik zadního stehu. Postup bude stejný jako u nácviku stehu předního. Jen počet cvičných řádků by měl být větší, protože zadní steh je náročnější než steh zadní. Pokud na důkladnější nacvičení zadního stehu nezbude čas, zařadíme nácvik ještě na začátek příští hodiny. (15 minut)
- úklid pracovního místa, zadání úkolu pro příští hodinu. Žáci mají za úkol sehnat doma různé odštrihky látek, které maminkám zbyly od šití, a zároveň sehnat větší kusy látek, které již maminky nepotřebují. (3-5 minut)

7.3 Třetí hodina

Tematický celek: Procvičování předního a zadního stehu na látce, nácvik stříhání látek

Použitý materiál a pomůcky: nit, bavlnky, jehla, nůžky, kousky látek, různobarevné látky, krejčovská křída, špendlíky, pravítko

Vyučovací cíl:

- Cíle vzdělávací teoretické: seznámení s typy látek, kombinace látek
- Cíle vzdělávací praktické: opakování stehů na kanavě, nácvik stehů na kouscích látek, nacvičování stříhání látek, výběr látek na maňásky
- Cíle výchovné: vedení k pozitivnímu vztahu k práci

Vyučovací metody a formy práce: dramatizace, instruktáž, demonstrace, samostatná práce

Mezipředmětové vztahy: Tato hodina bude souviset s předešlou hodinou čtení a s hodinou výtvarné výchovy.

Hodina čtení:

- poslech pohádky Fimfárum v podání Jana Wericha.
- čtení pohádky Fimfárum Jana Wericha
- beseda o pohádce, určování charakteru jednotlivých postav
- hra na postavy z pohádky. Každý žák si vybere v duchu jednu postavu a rozmyslí si, jak je možno ji pantomimicky předvést, název postavy napíšou na papírek. Žáci po pětičlenných skupinách, které vybere učitel, předstupují před tabuli a předvedou kratičkou pantomimickou ukázkou. Ostatní žáci je sledují a snaží se rozpoznat postavu, kterou si taky vybrali. Po předvedení všech žáků se pokusí beze slov udělat skupinky po jednotlivých postavách.

Poznámka: Je možné, že na hru nezbude při hodině čtení čas, proto ji můžeme zařadit na začátek hodiny literatury nebo hodiny výtvarné výchovy či hudební výchovy. Výběr záleží na tom, která z těchto hodin bude v rozvrhu nejbliže hodině čtení.

Hodina výtvarné výchovy:

- žáci si opět vyberou jednu z postav pohádky Fimfárum, mohou stejnou jako při čtení nebo jinou. Jejich úkolem je tuto postavu namalovat, jak si představují, že by měla jako maňásek vypadat. Malovat mohou temperami nebo pastelkami. Žáci mohou namalovat i více postav, pokud na to budou mít čas.

Časové a tematické rozvržení hodiny, popis pracovního postupu:

- opakování předního a zadního stehu na kanavě. U obou typů stehů stačí jeden řádek. (8 minut)
- nacvičování předního stehu na látce. Žáci si na látce udělají čáru krejčovskou křídou a snaží se vést steh rovně podél čáry. Vyzkoušejí si, že při předním stehu lze látku ve stehu shrnovat. (8 minut)
- nacvičování zadního stehu na látce. Stejně jako u stehu předního šijí podél čáry udělané krejčovskou křídou. Dále budou žáci sešívát zadním stehem dva konce látky. Je nutné upozornit děti, že látka má rubovou a lícovou stranu a že látku sešíváme na straně rubové. Před zahájením šití si žáci konce látky spojí špendlíky, aby se jim látka neposouvala. Steh vedou nad špendlíky. (15 minut)
- nácvik stříhání látky. Žáci si na látku udělají krejčovskou křídou čáru podle pravítka a zkoušejí látku stříhat co nejpřesněji podle čáry. Tuto práci je možné dělat i ve dvojicích, kdy jeden žák látku rovná, aby se nekrčila a druhý žák stříhá, potom si činnosti vymění. (10 minut)

- hodnocení, úklid pracovního místa (4 minuty)

7.4 Čtvrtá hodina

Tematický celek: Vyhotovení stříhu na oblečení pro maňásky

Použitý materiál a pomůcky: nůžky, špendlíky, krejčovská křída, pravítko, různobarevné látky

Vyučovací cíl:

- Cíle vzdělávací teoretické: seznámení s postupem při výrobě oděvů

Tematický celek: Stříhání na maňásky

Použitý materiál a pomůcky: praktické: opakování stříhání látek, výběr vhodně barevné látky a vyhotovení stříhu na šaty pro maňásky

- Cíle výchovné: vedení k odpovědnosti za kvalitu svých i společných výsledků práce

Vyučovací metody a formy práce: dramatizace, instruktáž, skupinová práce

Časové a tematické rozvržení hodiny, popis pracovního postupu:

- na začátek hodiny zařadíme jako motivaci dramatickou hru. Každý žák si vybere jednu z přinesených látek a na jednom jejím rohu udělá uzel a ten si navlékne na prst. Žáci sedí v kruhu a každý si snaží představit, jaký člověk nebo pohádková postava by nosila šaty z takové látky. Po chvílce na rozmyšlenou každý žák představí svůj prst s látkou jako člověka, postavu, kterou pro ně látka symbolizuje. (10 minut)
- žáci se rozdělí do čtyř skupin po šesti a stejně tak se rozdělí i látky. Každou skupinu látek rozložíme na jednu lavici. Žáci po skupinách přistupují k lavicím a po domluvě mezi sebou napíší na papírky jména postav z pohádky Fimfárum a přidělí je k jednotlivým látkám. Papírky dávají otočené názvem dolů, aby názor jedné skupiny neovlivňoval názor ostatních skupin. Poté, co každá skupina žáků ohodnotí všechny skupiny látek, přidělíme jednotlivé látky podle nejčastějších návrhů k postavám. Děti zde mohou využít své návrhy maňásků, které malovaly při výtvarné výchově. (10 minut)
- každý žák dostane jednu látku a na ni pomocí pravítka a krejčovské křídly nakreslí obdélník o stranách dlouhých 23 cm a 16 cm. Tento obdélník potom vystříhnou.

Opět doporučuji pracovat ve dvojicích v lavicích, kdy jeden žák látku přidržuje a druhý ji střihá. U druhé látky si činnosti vymění. Potom žáci vystřižený kus látky přeloží v půlce a od přeloženého konce si z obou stran odměří 4 cm a toto místo označí krejčovskou křídou. Po tuto hranici k sobě látku na rubu po obou stranách přišpendlí. (20-23 minut)

- úklid pracovního místa. (3-5 minut)

7.5 Pátá hodina

Tematický celek: Šití oblečení pro maňásky

Použitý materiál a pomůcky: jehla, nit, nůžky, špendlíky, krejčovská křída, látky

Vyučovací cíl:

- Cíle vzdělávací teoretické: seznámení s postupem při výrobě oděvů
praktické: zdokonalování v dovednosti šití zadním stehem
- Cíle výchovné: vedení k vytrvalosti a soustavnosti při plnění zadaných úkolů

Vyučovací metody a formy práce: dramatizace, instruktáž, samostatná práce

Mezipředmětové vztahy: V rámci tohoto projektu opět využiji hodiny čtení a hodin výtvarné výchovy.

Hodina čtení:

- při této hodině zhlédnou děti na videokazetě záznam divadelního představení pohádky Fimfárum, kterou nastudoval amatérský divadelní soubor Heřman z Heřmanova Městce. Toto představení jsem zařadila jako zdroj inspirace. Pokud bude možnost využít ještě nějakou hodinu k promítání filmu, pustila bych dětem zfilmovanou loutkovou pohádku Fimfárum. Také jako zdroj inspirace, ale i ukázkou jiné formy zpracování.

Hodina výtvarné výchovy:

- žáci mají za úkol v této hodině temperami namalovat jakoukoli scénu z pohádky Fimfárum. Výběr je na dětech samotných. Velkou motivací pro děti bude to, že na konci hodiny se z autorů nejlepších obrázků stanou malíři kulis pro chystané maňáskové divadlo. Volba malířů kulis bude probíhat takto. Každý žák i jejich učitel má tři hlasy, které budou představovány třemi barevnými papírky. Práce žáků budou vystaveny ve třídě. Děti si je důkladně všechny prohlédnou a vyberou

si tři, které se jim nejvíce líbí a těm dají své hlasy. Práce budou podepsané zezadu, aby se v co největší míře zachovala anonymita autorů a zabránilo se, jak jen to bude možné, neobjektivnímu hodnocení. Autoři šesti nejlépe hodnocených prací budou v dalších hodinách malovat kulisy. Pracovat budou ve dvojicích temperami na formát A1. Náměty kulis budou náves, světnice a les.

Časové a tematické rozvržení hodiny, popis pracovního postupu:

- prvním úkolem žáků v této hodině bude vystřížení otvoru pro hlavičku maňáska. Žáci na přeložené části látky, kterou mají připravenou z minulé hodiny, naleznou střed a od středu naměří 1,5 cm na obě strany a od středu dolů naměří 1 cm. Tyto body si vyznačí, spojí je krejčovskou křídou a vzniklý oblouček vystříhnou. (5 minut)
- hlavní náplní této hodiny bude sešití oblečku zadním stehem. Látku mají z předešlé hodiny na rubové straně sešpendlenou, a proto se mohou rovnou pustit do práce. Látku sešívají nad špendlíky. Žáci pracují samostatně a učitel je při práci kontroluje a radí jim. (25 – 30 minut)
- protože žáci zatím celou hodinu pracovali v sedě, ve zbytku hodiny si zahrajeme s dětmi nějakou pohybovou hru, a pokud budeme mít čas, zahrajeme si ještě nějakou dramatickou hru se zaměřením na komunikaci a výraznou řeč. Před zahájením těchto her si žáci uklidí své pracovní místo.

7.6 Šestá hodina

Tematický celek: Obrubování oblečku pro maňásky

Použitý materiál a pomůcky: jehla, nit, nůžky, látky

Vyučovací cíl:

- Cíle vzdělávací teoretické: seznámení s postupem při výrobě oděvů
praktické: zdokonalování dovednosti šití zadním stehem
- Cíle výchovné: vedení k vytrvalosti a soustavnosti při plnění zadaných úkolů

Vyučovací metody a formy práce: dramatizace, instruktáž, samostatná práce

Časové a tematické rozvržení hodiny, popis pracovního postupu:

- hlavní a v podstatě jedinou náplní dnešní hodiny bude obrubování oblečku pro maňásky, aby se netřepil. Obrubovat budou spodní část oblečku (otvor pro ruku)

7.7.8 a rukávy (otvory pro prsty). Obrubovat budou zadním stehem a použijí nit, kterou sešivali obleček. Ovšem mohou lemt šít i jinou barvou nitě, pokud se tato bude hodit a bude působit jako obruba ozdobná. O barvě nitě se poradí s učitelem. tato práce je statická a může být pro děti nezáživná, proto bych doporučila vždy po 10 minutách zařadit nějakou krátkou hru, nejlépe pohybovou nebo relaxační.

Pro inspiraci navrhuji tyto dvě hry:

evoluce- nebo-li od vajíčka k člověku. Každý žák je na začátku vajíčko, nohy si přidržuje rukama na hrudníku, koulí se a vyslovuje citoslovce kuli-kuli. Jakmile se při koulení srazí s jiným dítětem (vajíčkem), zahrají si kámen, nůžky, papír. Dítě, které prohraje zůstává vajíčkem. Dítě, které vyhraje, se stává kačenkou. Kačenka chodí po bobku a kejhá. Dalším stádiem je opice, ta chodí po čtyřech nebo po dvou v předklonu. Dalším stádiem je slon, žáci chodí po dvou se sloním chobotem. Posledním stádiem je člověk. Když se dítě stane člověkem, jde k lavici, udělá tři dřepy a pokračuje v práci. Kámen, nůžky, papír spolu mohou hrát různá stadia (např. vajíčko s opicí).

svalové uvolňování- žáci leží na zemi. Zatnou pevně pěsti, až se nehty zaryjí do masa, pak je uvolní. Pevně zavřou oči, stáhnou obličejové svalstvo, až bolí, potom uvolní. Pevně stáhnou hýždě, uvolní. Stáhnou prsty u nohou, uvolní.

další rozvíjení uvolňování: všichni žáci jsou roboti, pohybují se strnule, všechny svaly mají napnuté. Po zaznění gongu nebo tlesknutí se žáci stávají maňásky, celé tělo je uvolněné, zhadrovatělé, i pohyb je takový.

7.7 Sedmá hodina

Tematický celek: Vyrábění hlaviček maňásků

Použitý materiál a pomůcky: jehla, nit, nůžky, molitanové míčky, růžová látka, náprstek, pravítko

Vyučovací cíl:

- Cíle vzdělávací teoretické: seznámení s různými materiály, které lze použít při výrobě loutek a maňásků
praktické: zdokonalování dovednosti šití předním stehem,
zdokonalování dovednosti stříhání látky
- Cíle výchovné: vedení k vynakládání úsilí na dosažení kvalitního výsledku

Vyučovací metody a formy práce: instruktáž, demonstrace, skupinová práce

Časové a tematické rozvržení hodiny, popis pracovního postupu:

- žáci se rozdělí do skupin po šesti. Každá skupina dostane větší kus růžové látky a z ní si všichni žáci ve skupině vystříhnou čtverec o straně 20 cm. Každá skupina má k dispozici krejčovskou křídu a pravítko. Organizace práce ve skupině závisí na dětech samých. (10 minut)
- další činnost bude probíhat ve skupinách po dvou v lavicích. Žáci si připraví molitanové míčky a obalí je vystříženým kusem růžové látky tak, aby nechali volný otvor pro prst a aby jedna část míčku, která bude představovat obličej, byla co nejhladší. Na protilehlé straně látku k míčku přišijí zadním stehem. Jeden žák šije a druhý přidržuje míček a látku, aby se příliš neshrnovala. U druhého míčku si činnosti vymění. Při této činnosti doporučuji, aby žák, který šije, použil náprstku, protože musí propíchnout jehlou molitanový míček a k tomu je potřeba větší síly a je tu tedy i větší nebezpečí zranění. (20 minut)
- nyní bych zařadila krátkou pohybovou hru, aby se žáci protáhli, protože tato činnost byla jistě náročná. (3 minuty)
- posledním úkolem dnešní hodiny je přišít hlavičku maňásků k oblečku. Žáci předním stehem sešijí růžovou látku, kterou je obalen míček s oblečkem v místě otvoru pro hlavičku. Při této práci je nutné dbát na to, aby po sešití hlavičky a šatů zůstal otvor pro prst. (10 minut)
- úklid pracovního místa. (2 minuty)

7.8 Osmá hodina

Tematický celek: Zhotovení jednotlivých částí obličeje maňásků

Použitý materiál a pomůcky: jehla, hnědá a černá nit, nůžky, hnědá vlna, černé knoflíky, ústřížky látek

Vyučovací cíl:

- Cíle vzdělávací teoretické: možnosti využití knoflíků
praktické: nácvik přišívání knoflíků
Cíle výchovné: vedení k uplatňování tvořivosti a vlastních nápadů

Vyučovací metoda a formy práce: dramatizace, demonstrace, instruktáž, samostatná práce

Časové a tematické rozvržení hodiny, popis pracovního postupu:

- každý žák má u sebe kousek látky a dva knoflíky. Učitel vysvětlí žákům postup přišívání knoflíků, případně ho nakreslí na tabuli. Úkolem každého žáka je přišít dva knoflíky k látce. Během této činnosti žáci po dvojicích přicházejí s nedodělaným maňáskem k učiteli, který je nyní v roli prodavače, a kupují si od něj dva černé knoflíky, které použijí jako oči pro maňáska. Každý žák musí učiteli říci, co chce a zdůvodnit na co a proč to chce. (15 minut)
- žáci nyní mají dva černé knoflíky. Na hlavičce maňáska si černým fixem vyznačí dva body, kde bude mít maňásek oči. Předtím než začnou děti přišívát knoflíky na hlavičku maňáska, učitel znovu vysvětlí postup přišívání knoflíku, který bude mírně pozměněn, protože přišívání knoflíku na molitanový míček se trochu liší od přišívání knoflíku na látku. (10-15 minut)
- nyní schází maňáskovi ještě nos a ústa. Na nos žáci použijí kousek hnědé vlny, na kterém udělají uzal. Přečnívající kousky vlny ustříhnou a uzlík omotají hnědou nití, aby vznikla pevná kulička nebo oválek. Ten potom přišíjí na molitanový míček. Místo, kam budou nos přišívát, si opět vyznačí. Ústa žáci udělají červeným fixem. (10 minut)
- úklid pracovního místa. Zadáni úkolu na příští hodinu. Žáci mají za úkol přinést různobarevné vlny, pokud možno takové, které se budou hodit k jednotlivým postavám, protože jediné, co maňáskům nyní schází, jsou vlasy. (5 minut)

7.9 Devátá hodina

Tematický celek: Dokončení maňásků, zhotovení vlasů

Použitý materiál a pomůcky: jehla, nit, nůžky, různobarevné vlny, návrhy maňásků z hodiny VV, náprstek

Vyučovací cíl:

- Cíle vzdělávací teoretické: seznámení s různými materiály, které lze použít při výrobě loutek a maňásků, možnosti využití vlny

Vyučovací cíl: praktické: zdokonalování dovednosti šití, rozvoj barvocitu

- Cíle výchovné: vedení k uplatňování tvořivosti a vlastních nápadů

Vyučovací metody a formy práce: instruktáž, samostatná a skupinová práce

Mezipředmětové vztahy: v souvislosti s projektem bude opět využita hodina čtení.

Hodina čtení:

- tato hodina bude pojata jako konkurz na role v maňáskovém divadelním představení Fimfárum. Tento konkurz je dobrovolný. Režisér (učitel) bude vybírat dvanáct herců, kteří budou rozděleni na dvě skupiny po šesti, protože v pohádce je šest postav. Žáci, kteří se do konkurzu nepřihlásí, budou působit jako porota a pomáhat učiteli při výběru. Zároveň z nich potom budou vybráno šest "vodičů" maňásků a "kulisáci", kteří budou při divadle měnit scénu. Hodina bude probíhat tak, že žáci, kteří se přihlásili do konkurzu, dostanou scénáře a budou číst úryvky textu různých postav. Na konci hodiny se porota poradí a vybere zmíněných dvanáct herců.

Časové a tematické rozvržení hodiny, popis pracovního postupu:

- na začátku hodiny se žáci rozdělí do šesti skupin po čtyřech podle toho, jakou postavu představuje jejich maňásek. Stejně postavy budou spolu ve skupině. Jednotlivé skupiny si vyberou vlnu nebo vlny, ze kterých budou dělat maňáskům vlasy. Ve skupinách si nastříhají dostatečně velké množství stejně dlouhých provázků tak, aby vyšlo na každé ze čtyř dětí. V činnostech se průběžně střídají. Výběr barvy vlny je ponechán na dohodě skupiny. (10-15 minut)
- nyní mají žáci nastříhané provázky vlny a mohou začít s jejich přišíváním na hlavičku maňásků. Jak budou vlasy-účeš maňásků vypadat, záleží na představivosti a volbě dítěte. Učitel zde působí v roli poradce. Žáci si pomáhají i v rámci skupiny. Tato činnost je dosti obtížná a předpokládá se, že nebude hned

po prvním pokusu úspěšná. Proto předpokládám, že zabere celý zbytek hodiny a nejspíše bude pokračovat i v hodině další. Šikovnější žáci, kteří budou s prací hotoví rychleji, pomohou žákům slabším. V průběhu hodiny bych doporučila opět zařazení různých pohybových a dramatických her. (25-30 minut)

- úklid pracovního místa. (5 minut)

7.10 Desátá hodina

Tematický celek: Dokončení maňásků

Použitý materiál a pomůcky: jehla, nit, nůžky, náprstek, vlna

Vyučovací cíl:

- Cíle vzdělávací teoretické: seznámení s divadelní terminologií a s přípravou divadelní inscenace
praktické: zdokonalování dovednosti šití, rozvoj barvocitu, příprava dialogů mezi maňásky
- Cíle výchovné: vedení k poznání, že pracovní činnost člověka je významnou součástí lidské kultury

Vyučovací metody a formy práce: dramatizace, samostatná a skupinová práce

Časové a tematické rozvržení hodiny, popis pracovního postupu:

- v této hodině budeme dokončovat maňásky. Žáci pracují samostatně v rámci skupin, které byly určeny minulou hodinu, a žáci, kteří mají již maňásky hotové, pomáhají ostatním žákům s dokončením jejich maňásků nebo vylepšují své maňásky. (25 minut)
- po dokončení maňásků se žáci rozdělí do dvojic nebo trojic a v těchto skupinách si připraví krátký rozhovor, který s maňásky předvedou příští hodinu, až bude postavené divadlo. Pokud mají děti zájem, můžou si rozhovor a hraní s maňásky zkusit i mimo školu, protože při hraní rozhovorů bude učitel vybírat "vodiče" maňásků. Každý žák by měl v rozhovoru říci alespoň tři věty. (15 minut)
- úklid pracovního místa. Během úklidu žáci vystaví maňásky po třídě a učitel zadá žákům úkol. Žáci si mají do příští hodiny vybrat dva maňásky od každé postavy, kteří se jim nejvíce líbí, a dvanáct nejlépe ohodnocených maňásků bude hrát divadlo. (5 minut)

7.11 Jedenáctá hodina

Tematický celek: Postavení divadla, dramatické hry s maňásky

Použitý materiál a pomůcky: maňásci, divadlo, batikované látky, 2 lavice, 8 židlí

Vyučovací cíl:

- Cíle vzdělávací teoretické: seznámení s divadelní terminologií a s přípravou divadelní inscenace
- praktické: stavba maňáskového divadla, dialogy mezi maňásky
- Cíle výchovné: vedení k poznání, že pracovní činnost člověka je významnou součástí lidské kultury

Vyučovací metody a formy práce: dramatizace, skupinová práce

Mezipředmětové vztahy: souběžně s několika minulými hodinami pracovních činností probíhala související činnost vybraných žáků ve výtvarné výchově. Nyní využijí hodinu výtvarné výchovy pro další činnost.

Hodina výtvarné výchovy:

- žáci, kteří malovali kulisy, je již mají hotové a nyní je třeba je připravit pro divadlo. Učitel vybere jiných šest žáků, nejlépe tři chlapce a tři dívky. Chlapci mají za úkol vystříhnout z kartonového papíru tři pruhy odpovídající šířce kulisy a šest pruhů odpovídajících délce kulisy. Dívky potom těmito pruhy kulisy ze tří stran podlepi. Toto je nutné pro to, aby kulisy držely tvar a nekroutily se. Chlapci potom přišpendlí připínáčky horní nepodlepenou část kulisy k dřevěné tyči. Učitel je při této činnosti kontroluje, aby se nezranili.
- ostatní žáci mezitím malují obrázky na téma maňáskové divadlo. Mohou si jako námět k malování vybrat nějakou činnost, kterou již dělali, nebo mohou malovat svoji představu toho, jak bude divadlo vypadat.

Časové a tematické rozvržení hodiny, popis pracovního postupu:

- první část této hodiny bude věnována stavění maňáskového divadla. K postavení divadla si učitel vybere čtyři žáky, nejlépe silné chlapce, kteří od této chvíle budou působit v divadle jako technici, a vždy, když bude třeba, divadlo postaví. Zároveň budou při samotném představení vyměňovat kulisy. Ostatní žáci se zatím připravují na svá vystoupení. (10 minut)

Poznámka: divadlo se skládá ze čtyř dřevěných obdélníkových desek, které mají v horní části dva vyříznuté otvory, do nichž se vkládají dřevěné tyče. Ve spodní části mají

vyvrtané dva otvory, do kterých se z obou stran přišroubovávají pravoúhlé železné podstavce. Deska tedy stojí na těchto podstavcích. Je dobré podstavce ještě něčím zatížit, aby desky byly stoprocentně stabilní. Další součástí divadla jsou čtyři dřevěné tyče. Na třech z nich jsou připínáčky přišpendlené kulisy a na čtvrté je pověšená opona. Divadlo stojí na dvou proti sobě postavených lavicích, které jsou postaveny každá na čtyřech židlích. Přes lavice jsou přehozeny tři barevné látky. Pro přesnější představu doporučuji nahlédnout do fotodokumentace, která je přílohou mé diplomové práce.

- v další části hodiny žáci v postaveném divadle předvádějí svá maňásková vystoupení, která si připravili. Pokud v této hodině nestihneme zhlédnout všechna vystoupení, věnujeme tomu ještě další hodinu. (25 minut)
- rozložení a uklizení divadla. Vyhodnocení nejlepších maňásků. (10 minut)

Poznámka závěrem: samotné nacvičování divadelního představení již neprobíhalo v rámci hodin pracovních činností, ale mimo školní vyučování nebo v hodinách, v kterých k tomu byly tematické nebo časové podmínky. Opět pro přesnější představu o nacvičování divadelního představení odkazují na fotodokumentaci.

8. Závěry práce a shrnutí výsledků

Inspirací pro moji diplomovou práci byl zájem o děti a jejich vztah ke vzdělání. V dnešní době přestala být škola hlavním zdrojem informací a je naopak vystavena konkurenci mnohem atraktivnějších médií a elektronických zdrojů. Proto se škola snaží změnit svoje zaměření z tradičního předávání znalostí na zvládnutí metod, jak informace poskytovat a aplikovat. Úkolem školy je tedy poskytnout systematickou a vyváženou strukturu základních pojmů a vztahů, které pak žákovi umožňují zařazovat nové informace do smysluplného kontextu vědění i životní praxe.

Moderní kompetence vzdělávání otevírají cestu metodám, které zatím stály v pozadí. Velkou měrou prosazuje mezipředmětové vztahy, tvořivost, učení se formou hry, zejména na 1. stupni základní školy, a praktickou činnost. Ve své práci jsem se snažila tento nový přístup vnést do technické výchovy, a to využitím metody dramatizace a metody projektové. Mým cílem bylo zjistit, zda tyto nové metody působí pozitivně na činnost žáků, jejich výsledky a zájem o práci.

Na projektu jsem pracovala s dětmi z páté třídy v době své souvislé praxe a poté jednou týdně v hodinách pracovních činností nebo výtvarné výchovy. Žáci nové metody přijímali velmi pozitivně, jejich zájem a motivace k práci se v průběhu realizace projektu stupňovala. Přístup dětí byl velmi tvořivý. Postupně vkládaly do činností své vlastní nápady, navrhovaly nové postupy pro dosažení lepšího a zajímavějšího výsledku. Vezmeme-li v úvahu, že žáci se s podobně pojatou činností dosud setkávali jen zřídka, byla jejich odezva velmi vstřícná a kvalita výsledků práce naznačuje, že nové metody mohou zefektivnit a zpestřit vzdělávání žáků.

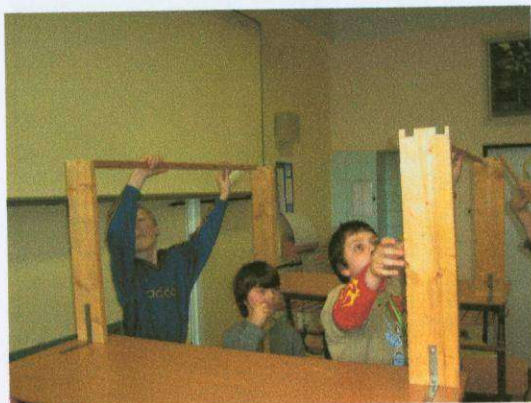
V průběhu realizace projektu jsem se setkala i s problémy, které ovšem většinou vyplývaly z netradičnosti a novosti činností, v nichž se žáci někdy hůře orientovali a obtížněji se jim přizpůsobovali. Tyto problémy by se jistě častějším využíváním podobných metod odstranily.

Základem úspěchu této nové formy vzdělávání je především svědomitá příprava učitele, jak po teoretické, tak i praktické stránce. Proto by měli být studenti učitelství na tyto způsoby práce důkladněji připravováni.

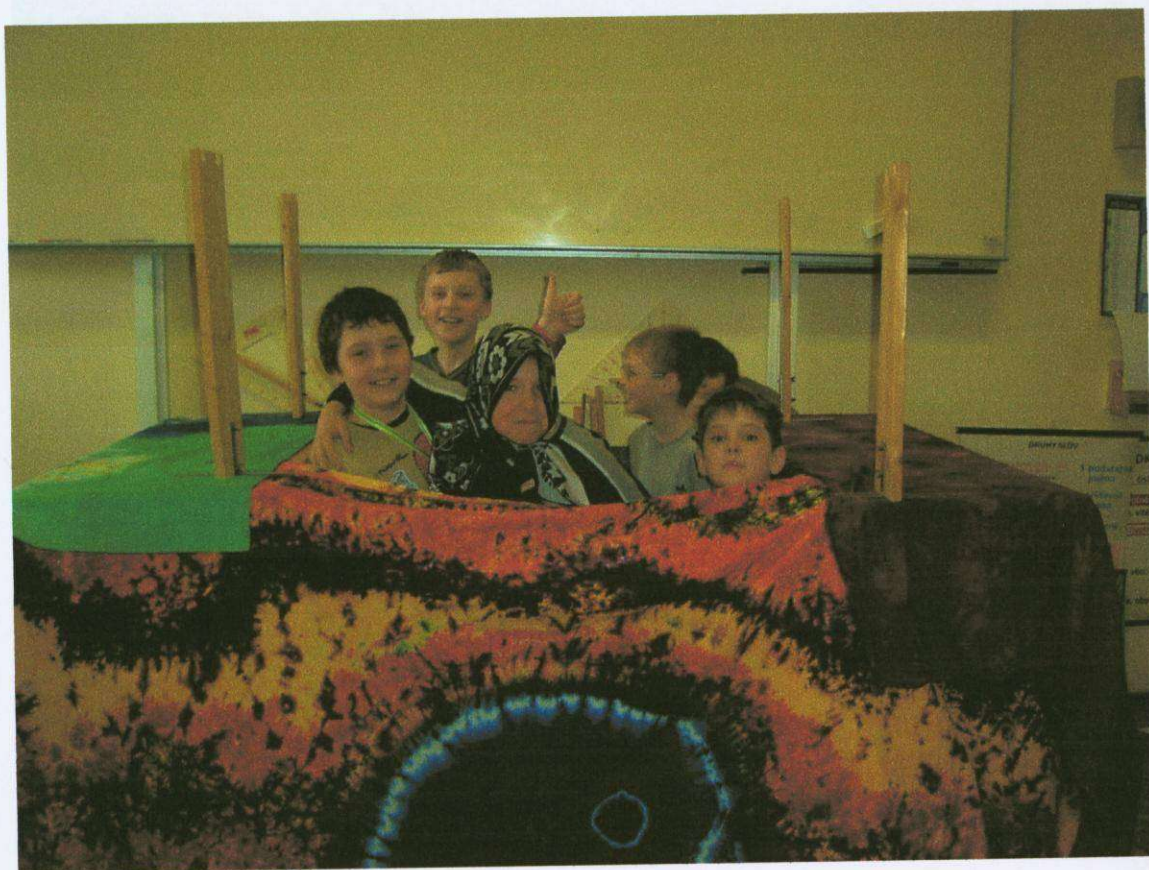
Přikládám fotodokumentaci z praktické realizace projektu.

Obrázek 1

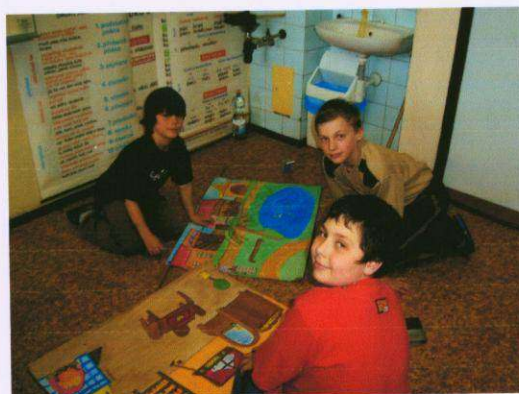
Obrázek 2

Obrázek 3

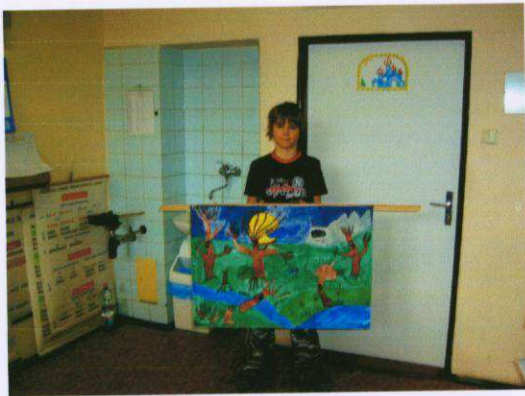
Obrázek 4

Obrázek 5

Obrázek 6

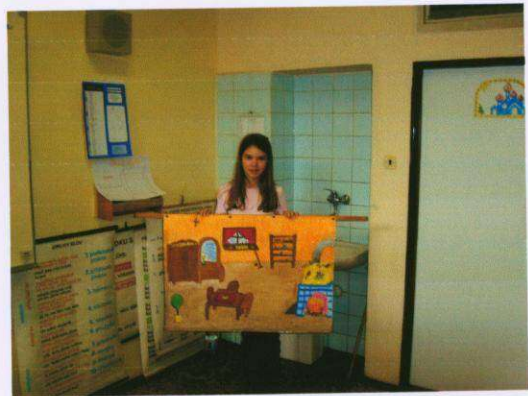
Obrázek 7

Obrázek 8

Obrázek 9

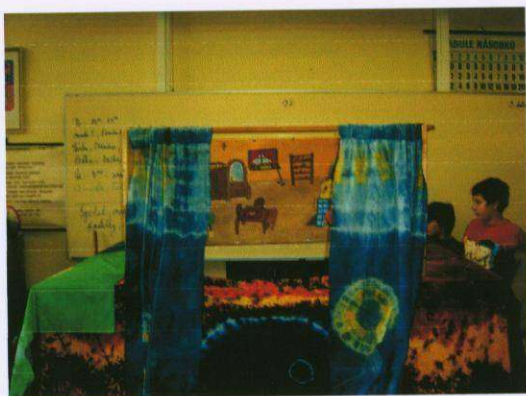
Obrázek 10

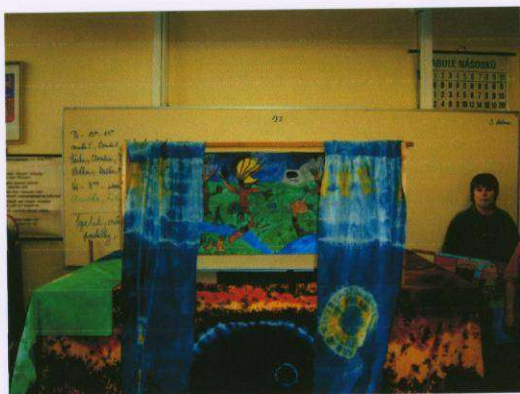
Obrázek 11

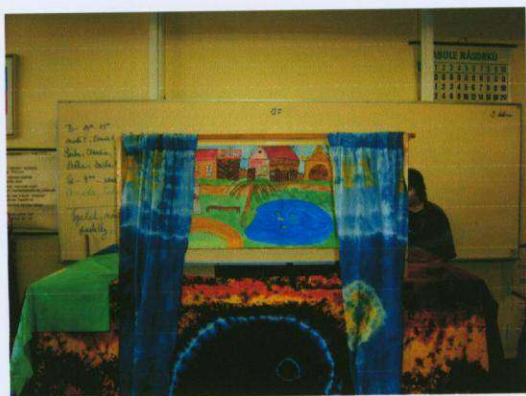
Obrázek 12

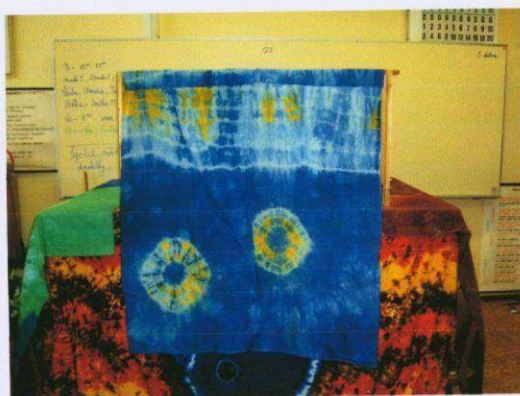
Obrázek 13

Obrázek 14

Obrázek 15

Obrázek 16

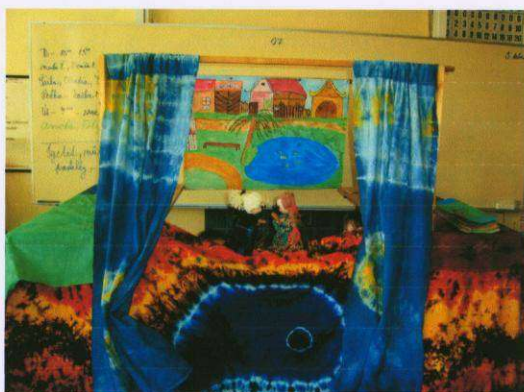
Obrázek 17

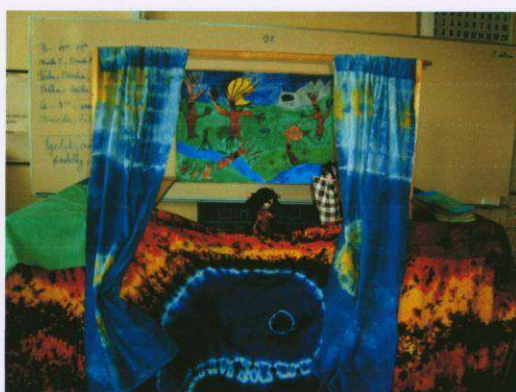
Obrázek 18

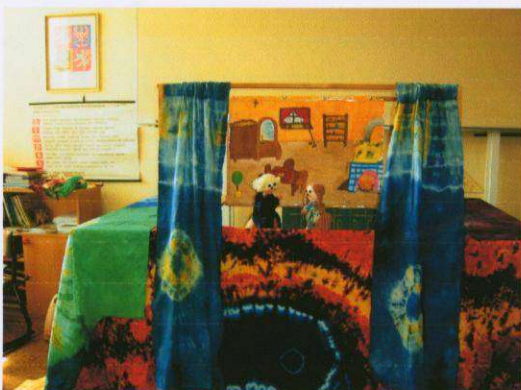
Obrázek 19

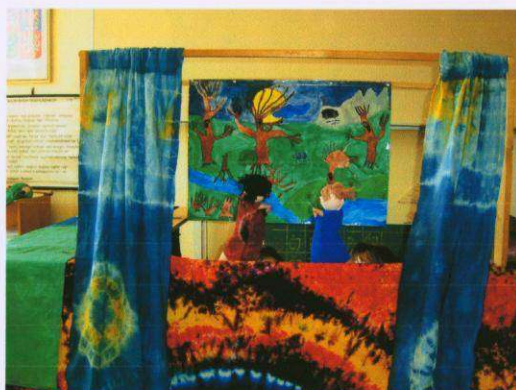
Obrázek 20

Obrázek 21

Obrázek 22

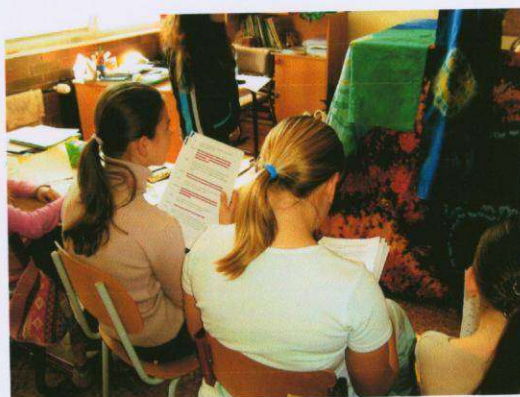

Obrázek 23

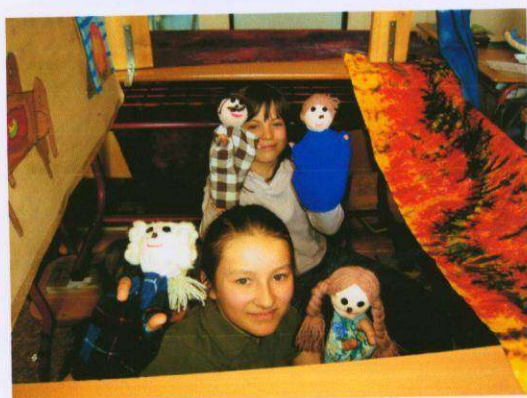

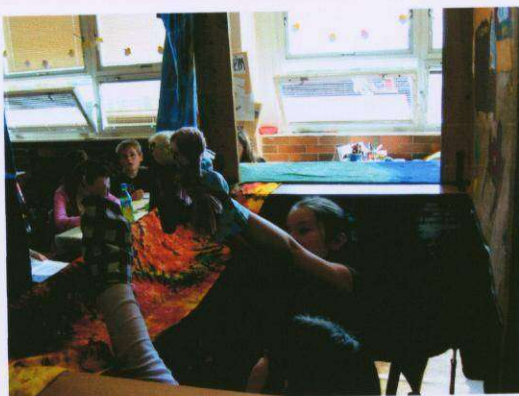
Obrázek 24

Obrázek 25

Obrázek 26

Obrázek 27

Obrázky 28 a 29

Legenda k obrázkům:

- Obrázek 1. – 3. Technologie stavby divadla. Žáci poprvé staví ve třídě maňáskové divadlo.
- Obrázek 4.– 5. Úprava kulisy pro účely divadelního představení. Žáci kulisy připěvňují připínáky na dřevěné tyče.
- Obrázek 6. Konečné úpravy opony. Žákyně upravují oponu pro účely divadelního představení.
- Obrázek 7.– 10. Divadelní kulisy a jejich autoři.
- Obrázek 11. – 12. Maňasci a jejich autoři.
- Obrázek 13. – 16. Konečný vzhled maňáskového divadla s použitím všech kulis.
- Obrázek 17. – 19. Konečný vzhled všech maňásků.
- Obrázek 20. – 21. Záznam ze zkoušky maňáskového divadelního představení.
- Obrázek 22. – 23. Záznam z premiéry maňáskového divadelního představení.
- Obrázek 24. – 27. Náhled do zákulisí přípravy maňáskového divadelního představení.
- Obrázek 28. – 29. Detail maňásků při představení.

Seznam použité literatury:

1. ALT, R.: *Pokrokový charakter Komenského pedagogiky*. 1. vydání. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1955 – 146 s. ISBN nemá.
2. BAUDISOVÁ, A., JENGER-DUFAYETOVÁ, Y.: *Hry a cvičení pro dramatickou výchovu v mateřské a základní škole*. 1. vydání. Praha: Portál, 1997 – 86.s ISBN- 80-7178-178-9.
3. ČÁP, J.: *Psychologie pro učitele*. 3.vydání. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987 – 361 s. ISBN nemá.
4. DELONGOVÁ, J., MIKEŠOVÁ, H., MACKOVÁ, S.: *Zájmové kroužky recitačně dramatické*. 1. vydání. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1981 – 54 s. ISBN nemá.
5. DYTRTOVÁ, R.: *Pedagogická praxe z pracovního vyučování*. 1. vydání. Praha: Univerzita Karlova, 1988 – 82 s. ISBN nemá.
6. DYTRTOVÁ, R., VODÁKOVÁ, J.: *Praktické činnosti I*. vydání neuvedeno. Praha: Univerzita Karlova-Pedagogická fakulta, 1999 – 77 s. ISBN- 80-86039-89-7.
7. FRIEDMANN, Z.: *Didaktika technické výchovy*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita-Pedagogická fakulta, 2001 – 92 s. ISBN- 80-210-2641-3.
8. HONZÍKOVÁ, J.: *Pracovní činnosti na 1. stupni základní školy*.1. vydání. Plzeň: Západočeská univerzita, 2001 – 88 s. ISBN- 80-7082-634-7.
9. HONZÍKOVÁ, J., BAJTOŠ, J.: *Didaktika pracovní výchovy na 1. stupni základní školy*. 1. vydání. Plzeň: Západočeská univerzita, 2004 – 120 s. ISBN- 80-7043-255-1.
10. HONZÍKOVÁ, J., MICHÁLKOVÁ, L., VODÁKOVÁ, J.: *Praktické činnosti II*. Vydání neuvedeno. Praha: Univerzita Karlova-Pedagogická fakulta, 2000 – 62 s. ISBN-80-7290-003-X.
11. KOLÁRIKOVÁ, Z., PUPALA, B.: Elementárna technická výchova detí predškolského a mladšieho školského veku. In. *Předškolní a primární pedagogika*. 1. vydání. Praha: Portál, 2001 – 456 s. ISBN- 80-7178-585-7.
12. KOLEKTIV AUTORŮ: Dramatická výchova. In. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. < cit. 14. 2. 2006 > Dostupno na www.drama.cz/osnovy_a_programy/rvp2002.html.
13. KOLEKTIV AUTORŮ: *Učební osnovy dramatické výchovy pro 1.-5. ročník obecné školy*. <cit. 12.2. 2006 > Dostupno na www.drama.cz/osnovy_a_programy/osnovy_obecna_skola.html.

14. KOLEKTIV AUTORŮ: Člověk a svět práce. In. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. <cit. 14.2. 2006 > Dostupno na www.vuppraha.cz .
15. KOLEKTIV AUTORŮ: Oblast pracovních činností a technologií. In. Standard základního vzdělávání. <cit. 20.2. 2006 > Dostupno na www.vuppraha.cz.
16. KUBÍNOVÁ, M.: Projekty ve vyučování. In. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. <cit. 14.2. 2006 > Dostupno na www.rvp.cz/clanek/289/334.
17. MACKOVÁ, S.: *Dramatická výchova*. 1. vydání. Brno: Janáčkova akademie múzických umění, 2004 – 241 s. ISBN- 80-85429-93-4.
18. MACHKOVÁ, E.: *Dětské divadlo 2*. 1. vydání. Praha: Albatros, 1978 – 249 s. ISBN nemá.
19. MACHKOVÁ, E.: *Metodika dramatické výchovy. Zásobník dramatických her a improvizací*. 7. vydání. Praha – Ústí nad Orlicí: ARTAMA, 1992 – 149 s. ISBN 80-7068-041-5.
20. MACHKOVÁ, E.: *Volba literární látky pro dramatickou výchovu aneb Hledání dramatičnosti*. 2. vydání. Praha: Akademie múzických umění, 2004 – 122 s. ISBN 80-7331-013-9.
21. MAŠATOVÁ, M.: *Cesty k metafoře*. 2. vydání. Praha: Akademie múzických umění, 2004 – 50 s. ISBN- 80-7331-922-5.
22. MÉGRIEROVÁ, D.: *100 námětů pro dramatickou výchovu*. 1. vydání. Praha: Portál, 1999 – 112 s. ISBN 80-7178-288-2.
23. ROUČOVÁ, E.: *Didaktika TP v učitelství pro 1. stupeň ZŠ*. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 2003. < cit. 24.1. 2006 > Dostupno na www.pf.jcu.cz/eAmos.
24. SPILKOVÁ, V.: RVP v kontextu vnitřní reformy české školy. In: *Učitelské noviny*, č. 32, 2004 – str. 8 ISSN 0139-5718.